

Organisation for Economic Co-operation and Development
Directorate for Education
Education Management and Infrastructure Division
Programme on Institutional Management of Higher Education (IMHE)

**Supporting the Contribution of Higher Education Institutions to
Regional Development**

Undersökningsrapport:

***Värmlandsregionen,
Sverige***

Frans van Vught, Steve Garlick, Lars Nordström och Richard Yelland

Maj 2006

Åsikterna som uttrycks i den här rapporten är författarnas och stöds inte nödvändigtvis av
OECD eller dess medlemsländer.

Den här rapporten bygger på undersökningsteamets besök i Värmland i december 2005, den regionala självutvärderingen och annat bakgrundsmaterial. Rapporten återspeglar hur situationen såg ut fram till den tidpunkten. Sammanställandet av den här rapporten hade inte kunnat genomföras utan stöd från en rad personer och organisationer. OECD/IMHE och undersökningsteamet för Värmland vill tacka för det stora stöd som regionen bidragit med, i synnerhet via projektkoordinatorn, författarna till självutvärderingen och den regionala ledningskommittén.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD.....	6
SAMMANFATTNING	7
OECD/IMHE:s undersökning.....	7
Undersökningens metod och genomförande.....	7
Region: Värmland	7
Högre utbildning i regionen	7
FÖRKORTNINGAR	9
1. INTRODUKTION	10
1.1 OECD:s undersökning.....	10
1.2 Utvärderingens genomförande	10
1.3. Den internationella undersökningen.....	11
1.4. Rapportstruktur.....	11
2. REGIONAL KONTEXT	12
2.1. Värmlands län.....	12
2.2. Befolkning	12
2.3. Industri	13
2.4. Tjänstsektorn	14
2.5. Karlstads universitet	14
2.6. Infrastruktur.....	15
2.7. Politisk organisation	15
2.8. Framtiden	16
2.9. Rekommendation.....	16
3. FORSKNING OCH INNOVATION I REGIONEN	17
3.1. Nationell kontext.....	17
3.1.1. Forskningspolitik.....	17
3.1.2. Forskningsfinansiering	17
3.1.3. Regional utveckling.....	18
3.2. Den regionala bilden	18
3.2.1. Regional industri	18
3.2.2. Regionalpolitik	18
3.2.3. Regionala kluster	19
3.2.4. Karlstads universitets roll	19
3.3. Tendenser och iakttagelser	20
3.4. Rekommendationer	21
4. UTBILDNING	22
4.1. Nationell kontext.....	22
4.1.1. Högre utbildningspolitik	22
4.1.2. Finansiering av högre utbildning.....	23
4.2. Den regionala bilden	24
4.2.1. Karlstads universitets roll	24
4.2.3. Distansutbildning	26
4.2.4. Kvalificerad yrkesutbildning.....	26

4.2.5. Uppdragsutbildning.....	27
4.2.6. Yrkesvägledning och karriärservice.....	28
4.3. Trender och iakttagelser	28
4.4. Rekommendationer	30
5. SOCIAL, KULTURELL OCH MILJÖMÄSSIG UTVECKLING.....	31
5.1. Nationell kontext.....	31
5.1.1. Socialpolitik	31
5.1.2. Kulturpolitik.....	31
5.1.3. Miljöpolitik.....	31
5.2. Den regionala bilden	32
5.2.1. Social utveckling	32
5.2.2. Kulturell utveckling.....	33
5.2.3. Miljömässig utveckling	34
5.3. Trender och iakttagelser	35
5.4. Rekommendationer	35
6. HUVUDFRÅGOR.....	37
6.1. Nationell kontext.....	37
6.1.1. Innovationspolitik.....	37
6.1.2. Ökad finansiering till högre utbildning	37
6.2. Den regionala bilden	38
6.2.1. Yttre påtryckningar	38
6.2.2. Stärka den regionala plattformen.....	38
6.2.3. Uppgradering av den regionala infrastrukturen	39
6.3. Universitetets framtid.....	39
6.3.1. Fokuserad forskningsportfölj	39
6.3.2. En kraftfull innovationsstrategi	40
6.3.3. Fokus och samverkan i undervisning och lärande	41
6.3.4. Ytterligare utveckling av lednings- och hanteringsstrukturen	41
7. ÖVERSIKT ÖVER REKOMMENDATIONER.....	43
7.1. Rekommendationer för policy för nationell högre utbildning.....	43
7.2. Rekommendationer för Värmlandsregionen	43
7.3. Rekommendationer för Karlstads universitet.....	44

Tabeller

Tabell 2.1. Befolkning i Värmland – kommuner 1990–2005	12
Tabell 4.1. Personer som fortsätter till utbildning på högskolenivå och personer med slutförd högskoleutbildning i Värmlands kommuner, Värmlands län och Sverige	24
Tabell 4.2. Karlstads universitet i siffror	25
Tabell 6.1. Forskning-näringsliv	40

Figur

Figur 4.1 Finansiering av högre utbildning med undantag för doktorandstudier 2004.....	23
--	----

Rutor

Ruta 4.1. Magisterutbildning i offentligt ledarskap och styrning – ett exempel på innovativt utbildningsprogram	26
Ruta 4.2. Kvalificerade yrkesutbildningar fyller industrins behov	27
Ruta 4.3. Karlstads universitets uppdrags AB.....	27
Box 5.1. Centrum för tjänsteforskning (CTF).....	33

FÖRORD

Denna rapport är en av fjorton liknande rapporter om högre utbildningsinstanser och regional utveckling. Den är avsedd för vissa specifika grupper men även för en allmän publik. Den första gruppen är de som arbetat för att främja utvecklingen i Värmland, de folkvalda representanterna i kommun och landsting och de anställda inom dessa områden, regionens industri och näringsliv samt studenter och anställda vid utbildningsinstanserna, främst Karlstads universitet.

Den andra gruppen är övriga i Sverige som arbetar med regional utveckling, har liknande roller inom andra svenska administrativa regioner och anställda på statliga myndigheter och verk som har Sveriges regioner som en del av sitt politiska intresse och administrativa ansvar.

Den tredje gruppen är andra regioner som är engagerade i projektet och som utgör ett nätverk för att förstå och sprida kunskap om den roll som högre utbildning spelar för den regionala utvecklingen i och utanför OECD-länderna.

Till sist vill vi också nå en bredare internationell publik och kunna bidra med något av värde för regioner inom och utanför OECD som inte är direkt involverade i detta projekt.

Vi försöker göra våra rapporter så tillgängliga som möjligt för dessa läsare, med minsta möjliga krav på lokalkännedom och med så få förkortningar som möjligt. Liksom i övriga rapporter i detta OECD-projekt måste vi skriva både för välinformerade lokala myndigheter med goda kunskaper om projektet och för andra läsekretsar som inte är bekanta med områdets lokala historia, utveckling och förhållanden. Vårt primära mål är att kunna bidra till regionens utveckling och ge en värdefull utvärdering i detta syfte. Vi har använt oss av regionens omfattande självutvärdering (SER) som sammanställts av den regionala samordnaren, Per Fredriksson, och hans medarbetare under ledningskommittén. Vi avser inte att reproducera eller sammanfatta detta verk men har använt oss av vissa nyckelelement i vår rapport. Mer bakgrundsinformation finns i den fullständiga rapporten på OECD:s webbplats.¹

Regionens självutvärdering och vårt besök skapade höga förväntningar. Under undersökningsteamets vecka i Värmland intervjuade vi ett brett urval upptagna, hårt arbetande och engagerade personer och överallt möttes vi av gästvänlighet, öppenhet och entusiasm. Kvaliteten i teamets iakttagelser har i hög grad uppnåtts tack vare de intervjuades kunnande, insikt och uppriktighet.

1. Se <http://www.oecd.org/edu/higher/regionaldevelopment>

SAMMANFATTNING

OECD/IMHE:s undersökning

Denna undersökning av den svenska regionen Värmland ingår i ett OECD/IMHE-projekt med rubriken "Supporting the Contribution of Higher Education Institutions to Regional Development", som omfattar 14 regioner i 12 länder under 2005/2006. Det tematiska IMHE-projektet påbörjades som ett svar på de olika initiativen i OECD-länderna för att mobilisera högre utbildning som stöd för regional utveckling. Målet var att sammanställa undersökningsresultaten till en sammanhängande teoretisk och praktisk guide för högre utbildningsinstanser och nationella myndigheter och regeringar. Samtidigt skapades IMHE-projektet som stöd för kompetenshöjning och kapacitetsuppbyggnad i de olika länderna och regionerna, vilket gav möjlighet till dialog mellan utbildningsinstanserna och regionala aktörer och tydliggjorde roller och ansvar.

Undersökningens metod och genomförande

Undersökningen utgick från en självutvärdering som initierats och letts av Karlstads universitet och genomförts av en ledningskommitté bestående av huvudaktörerna lokalt och på riksnivå. Rapporten finns tillgänglig på OECD:s webbplats, www.oecd.org/edu/higher/regionaldevelopment. Undersökningsteamets besök ägde rum i december 2005, då regeringens initiativ för att mildra effekterna av försvarsindustrins omorganisation skulle tillkännagöras och en omorganisation av ledningen för Karlstads universitet skulle genomföras.

Region: Värmland

Värmland ligger i Mellansverige vid gränsen mot Norge och har en befolkning på omkring 275 000 invånare. Det är en av de minsta regioner som undersökts i OECD-projektet. Centralorten i Värmland är Karlstad, med ca 130 000 invånare i arbetsregionen. Värmland har ett lågt födelsetal och befolkningens genomsnittsålder stiger. Stor utflytt har skett från Värmland till andra delar av Sverige och utomlands. Detta gör att andelen invånare i åldern 20 till 39 år har minskat medan åldersgruppen 40 till 64 år har blivit proportionellt större.

Värmlands ekonomi har traditionellt byggt på de rikliga naturresurserna. Skogs- och stålindustrin är fortfarande viktiga näringar men sysselsätter allt färre människor. Serviceområden som turism och informationsteknik växer. Utvecklingen i Värmland är beroende av att attrahera investeringar och dra till sig arbetskraft från övriga Sverige och andra länder. Värmland har kopplingar till Göteborg i söder, Stockholm i öster och Norge i väster, och den relativa prioritet som ges en utveckling av dessa kommer att vara avgörande.

Politiskt finns en stor samarbetsvilja när det gäller regionens framtida utveckling. Att regionen är liten gör att samarbets- och konsultationsorgan är relativt lätta att upprätta. De informella nätverken är välutvecklade och starka.

Högre utbildning i regionen

Under senare år har man satsat på att stödja och uppmuntra nytänkande både regionalt och nationellt. En del betydande framgångar har nåtts och på många sätt är regionens integrering av högre utbildning i utvecklingsstrukturen exemplarisk

Riktlinjerna för högre utbildning och forskning i Sverige utarbetas på riksnivå och jämlik behandling av alla landets regioner är en ledprincip. Ändå finns det till och med i denna lilla region tydliga skillnader i siffrorna för högskoleantagning och anställning mellan landsbygdskommunerna och centralorten och mellan kvinnor och män. Karlstads universitet är regionens huvudsakliga instans

för högre utbildning. Nära två tredjedelar av studenterna är kvinnor.

Karlstads universitet spelar en aktiv roll i många delar av stadens och regionens sociala, kulturella och miljörelaterade utveckling, men det finns utrymme för mer omfattande verksamhet.

Huvudfrågor och rekommendationer

Regionens huvudfrågor och nyckelrekommendationerna i rapporten sammanfattas i kapitel 6 och 7. Även om undersökningsteamet hittade många lovvärda punkter behöver åtgärder vidtas eller arbetas fram på många områden.

På riks nivå behövs riktlinjer som mer direkt uppmuntrar och stöder universitet och andra högre utbildningsinstanser och deras personal att aktivt delta i regionernas ekonomiska och kulturella utveckling.

Det låga deltagarantalet bland unga män från landsbygds kommunerna måste granskas både lokalt och nationellt.

Geografiskt balanserar Värmland mellan att upprätthålla en egen identitet och att söka ett mer omfattande samarbete med en eller flera av sina grannar. Om man ser lite längre bort är affärslänkarna med Europa och övriga världen beroende av en bättre transportinfrastruktur.

Regionens huvudsakliga politiska behov är att ta steget från konsultation till handling. Även om Värmland inte upplever någon akut kris finns det flera faktorer som indikerar en gråzon. Besluts- och handlingskraftig ledning kan behövas för att förhindra en långsam nedgång.

Vad gäller den ekonomiska utvecklingen måste banden stärkas mellan viktiga regionala grupper och utvecklingspolitik på riks nivå.

På Karlstads universitet är man med rätta stolt över sin korta historia. Liksom på många utbildningsinstanser av denna storlek och ålder är man ambitiös men finner det svårt att samtidigt upprätthålla regionala, nationella och internationella krav och verksamheter. Den högre utbildningen är en alltmer konkurrenstät sektor där ledningen måste fatta många svåra beslut. Undersökningsteamet rekommenderar universitetet att fokusera på de verksamhetsområden där det har sin styrka och där Värmlands ekonomi kan ge konkurrensfördelar. Teamet lägger fram en rad specificerade förslag som hjälp i denna process.

FÖRKORTNINGAR

CERUT	Centrum för forskning om regional utveckling (på Karlstads universitet)
CTF	Centrum för
tjänsteforskning	
BNP	Bruttonationalprodukten
HU	Högre utbildning
HUI	Högre utbildningsinstanser
IT	Informationsteknologi
IMHE	Institutional Management in Higher Education
IPR	Immaterialrätt
KK-stiftelsen	Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling
KY	Kvalificerad yrkesutbildning
NUTEK	Verket för näringslivsutveckling
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
PRR	Undersökningsrapporten
PRT	Undersökningsteamet
R&D	Forskning och utveckling (Research & Development)
SER	Självutvärderingen
SME	Små och medelstora företag
Vinnova	Forskning och innovation för hållbar tillväxt (statlig myndighet)

1. INTRODUKTION

1.1 OECD:s undersökning

Undersökningen av Värmland ingår i OECD/IMHE-projektet "Supporting the Contribution of Higher Education Institutions to Regional Development" som omfattar fjorton regioner i tolv länder under 2005-06.

Projektet startades av IMHE på våren 2004 som en del av en rad initiativ i OECD-länderna för att få till stånd en samverkan mellan högre utbildning och regional utveckling. Det fanns ett behov av att sammanställa den inhämtade kunskapen i en sammanhängande rapport med policy och praktiska rekommendationer som kunde vara vägledande för institutionsreformer och relevanta policyåtgärder, som investeringsbeslut för förbättrad samverkan mellan universitet och högskolor och det regionala samhället. Aktuella metoder behövde analyseras och utvärderas på ett sätt som tog hänsyn till de varierande nationella och regionala sammanhang där utbildningsinstanserna verkar.

IMHE-projektets mål är att jämföra och utvärdera hur effektiva regionala initiativ och regionalt samarbete är och hur väl det fungerar, ge möjlighet till dialog mellan utbildningsinstanser och regionala aktörer, bidra till identifiering av aktörernas roller och ansvarsområden, ge råd på riksnivå angående effekten av politiska initiativ, t.ex. finansiering på regional och institutionell nivå, samt lägga en grund till ett internationellt nätverk för utbyte av idéer och metoder.

Alla deltagande regioner genomför en självutvärdering som följs av besök från ett internationellt undersöknings- och bedömningsteam. De deltagande regionerna har utsett samordnare och ledningskommittéer som ska övervaka processen. De regionala undersökningarna leds av det internationella undersökningsteamet med två internationella experter, varav en är huvudbedömare, samt en nationell expert och gruppssamordnare. Hela projektet samordnas och leds från OECD:s sekretariat och en projektgrupp som även utser medlemmarna i undersökningsteamet. För varje regional undersökning sammanställs två rapporter, en självutvärdering (SER) och en grupprapport från undersökningsteamet. Samtliga rapporter publiceras på Internet på OECD:s projektwebbplats där deltagande regioner och andra intresserade kan läsa dem. En slutlig, sammanfattande OECD-rapport om erfarenheterna i deltagarregionerna och en omfattande litteraturrapport sammanställs år 2007.

IMHE-projektet fokuserar på samarbete mellan högre utbildningsinstanser och deras regionala partners och försöker upprätta en regional utbildnings- och kapacitetsskapandeprocess.

1.2 Utvärderingens genomförande

Självutvärderingen i Värmland var ett omfattande projekt som samordnades från Karlstads universitet av en ledningskommitté med representanter från rikstäckande och regionala myndigheter och den privata sektorn. Medlemmarna i kommittén presenteras i Bilaga 2. En stor del av de personella och ekonomiska resurserna för studien tillhandahölls av Karlstads universitet med bidrag från länsstyrelsen, Karlstad kommun, Region Värmland och Vinnova.

Självutvärderingen och kapacitetssupplemningsprocessen påbörjades i maj 2005 med ett rådgivande regionalt möte med omkring 70 deltagare som representerade ett brett spektrum av aktörer från regionen. I augusti och september 2005 hölls tre workshops omkring ämnena *Interpersonal Contacts*, *Regional Enlargement and Alliances* och *The Gender Perspective*. Sammanfattningsrapporter från dessa finns i självutvärderingen, sidorna 105 till 107.

Såvitt vi känner till var Värmland den enda region i undersökningen som anordnade den här typen av workshops. De verkar ha varit värdefulla för uppbyggandet av en samhörighetskänsla mellan aktörerna i regionen.

1.3. Den internationella undersökningen

I det internationella undersökningsteamet (PRT) ingick Frans van Vught (Nederländerna), Steve Garlick (Australien), Lars Nordström (Sverige) och Richard Yelland (OECD). I bilaga 1 finns korta presentationer/CV för teammedlemmarna.

Huvudbedömaren och teamsamordnaren besökte Karlstad i oktober 2005 för att tillsammans med regionen komma fram till en genomförandeprocess för undersökningen och ge feedback på utkastet till självutvärderingen. OECD-teamets undersökning genomfördes 11–16 december 2005. Under besökets första fyra dagar hölls ca 30 separata möten med omkring 100 personer med anknytning till Värmland och Karlstads universitet. Vissa nyckelaktörer träffade undersökningsteamet flera gånger. Teamet arbetade med en första sammanfattning av sina rön på morgonen den 16 december och denna lades fram för medlemmar i ledningskommittén samma eftermiddag. Under de flesta möten beledsagades teamet av den regionala samordnaren. Mötena gav värdefulla insikter som kompletterade den skrivna rapporten och möjlighet att diskutera olika frågor som uppstod. Mer detaljerad information om undersökningsteamets besöksprogram finns i bilaga 3 i den här rapporten.

1.4. Rapportstruktur

I nästa kapitel presenteras den regionala kontexten. Kapitel tre fokuserar på forskning och regionala innovationssystem och kapitel fyra på utbildning. I kapitel fem fokuserar vi på de bredare aspekterna av utvecklingen, som sociala, kulturella och miljömässiga åtgärder. I kapitel sex behandlas de större frågor som uppstått ur de nationella och regionala kontexterna samt universitetets framtid. Sista kapitlet ger en översikt över våra rekommendationer.

Rapporten utgår från intervjuer som gjordes under det veckolånga besöket på plats i december 2005, från resultaten i självutvärderingsrapporten och den ytterligare information som kommit undersökningsteamet till del. Alla undersökningar visar endast en ögonblicksbild av en ständigt pågående utveckling. Detta gäller även Värmland och dess universitet, som befinner sig i en övergångs- och omvandlingsperiod.

2. REGIONAL KONTEXT

2.1. Värmlands län

Värmland ligger i Mellansverige vid gränsen mot Norge med en befolkning på knappt 275 000 invånare. Det är en av de minsta regionerna som deltar i denna undersökning, som är en del av OECD:s projekt. Centralorten i Värmland är Karlstad med ca 130 000 invånare i sin arbetsregion. Från Karlstad är det ca 30 mil till Stockholm i öster, 25 mil till Göteborg i söder och 25 mil till Norges huvudstad Oslo i väster.

Värmland är ett gammalt landskap med en mer än 1 000 år gammal skriftligt dokumenterad historia. Kulturtraditioner som litteratur, sång och berättande är starka och levande. Landskapet är naturskönt med goda förutsättningar för fritidsaktiviteter och turism både sommar och vinter.

Historiskt har Värmland haft stark anknytning till Göteborg och den svenska västkusten. Träindustrin levererade sina produkter till Göteborg och delägdes tidigare av personer och industrier med säte där. Idag är banden till Stockholm starkare och de flesta industrierna ägs av företag med säte i Stockholm och Finland. Värmlands huvudsakliga industrier är papper, pappersmassa, stål och tjänster (vilket omfattar turism, offentlig sektor och kultur). På senare tid har anknytningen till Norge blivit allt viktigare. Många pendlar till Norge för att arbeta och allt fler norska medborgare reser till Värmland för inköp eller skaffar bostad där.

2.2. Befolkning

Värmland har genomgått en lång period av utveckling och förändring. Under de senaste 20 åren har invånarantalet minskat något. Detta beror både på mekaniseringen av huvudindustrierna och på allmänna tendenser i den svenska ekonomin. När ungdomar söker sig till högre utbildningar och efterföljande yrkesmöjligheter uppstår ett starkt flöde inte bara från olika regioner till de större städerna i Sverige utan även inom regioner till centralorten.

Omkring 34 % av Värmlands invånare bor i Karlstad, att jämföra med 24 % år 1968. Denna pågående koncentration visar inga tecken på att avta och de problem som orsakas av befolkningsminskningen i kommunerna i norra Värmland kan förväntas fortsätta. Av Värmlands 16 kommuner har 12 upplevt en minskning av invånarantalet under de senaste 15 åren, medan endast 4 har vuxit (se Tabell 2.1. nedan).

Tabell 2.1. **Befolkning i Värmland – kommuner 1990–2005**

Kommun	1990	2000	2005	Förändring 1990-2005
Arvika	24 887	26 188	26 231	+ 5,4
Eda	9 555	8 664	8 626	- 9,8
Filipstad	13 341	11 598	11 032	- 17,3
Forshaga	11 913	11 589	11 485	- 3,6
Grums	10 274	9 551	9 412	- 8,4
Hagfors	16 121	14 059	13 356	- 17,2
Hammarö	13 468	14 162	14 371	+ 6,7
Karlstad	76 467	80 323	82 084	+ 7,3

Kil	12 221	11 192	11 843	- 3,1
Kristinehamn	25 865	24 297	23 895	- 7,4
Munkfors	4 816	4 162	4 002	- 15,8
Storfors	5 299	4 725	4 533	- 14,5
Sunne	13 564	13 169	13 590	+ 0,2
Säffle	17 979	16 639	16 013	- 11,1
Torsby	15 105	13 725	12 957	- 14,2
Årjäng	10 235	9 790	9 783	- 4,9
Totalt	283 110	275 003	273 213	- 3,5

Källa : SER

Något förenklat kan man säga att det är de kommuner som har sin huvudsakliga näring i traditionell industri, som trä och stål, som har minskat i invånarantal, medan de som fokuserat på tjänstesektorn har vuxit.

Landskapets demografiska utveckling visar i sin helhet på en långvarig negativ tendens. I allmänna termer liknar situationen i Värmland den allmänna situationen i Sverige nationellt, med låga födelsetal och en höjning av befolkningens genomsnittsålder. Utflyttningen från Värmland har dels skett till andra delar av Sverige och dels till andra länder. Som ett resultat av utflyttningen har den befolkningsandel som utgörs av åldersgruppen 20 till 39 år minskat från 26,4 % år 1984 till 23,2 % år 2004, medan åldersgruppen 40 till 64 år har ökat från 30,2 % till 33,7 %.

Det finns också skillnader mellan könen. I åldersgrupperna upp till 39 år finns fler män än kvinnor och motsatt förhållande råder i de äldre åldersgrupperna. Bakom dessa siffror ligger den problematiska situationen i Värmland, där brist på anställningsplatser för kvinnor och en gammal industristruktur innebär att det varit lättare för män att hitta arbete.

Den framtida befolkningens antal och utformning är starkt relaterad till utvecklingen av tjänstesektorn och den ekonomiska kopplingen till Norge. På lång sikt kan befolkningssituationen i Värmland komma att utgöra ett verkligt problem om det finns få unga barnfamiljer och få potentiella studenter och aktiva i arbetslivet.

2.3. Industri

Värmland har en lång tradition som industriregion tack vare sina rikliga naturresurser. Industrierna har varit mycket konkurrenskraftiga och totalproduktionen har ökat årligen. Ursprungligen ägdes industrierna i huvudsak av personer med säte i Värmland eller Göteborg, men idag ägs samtliga större företag av globala företag med spritt ägarskap. Produktivitetsökningen som följt med ny teknik har gjort att antalet anställda inom den traditionella industrin snabbt har minskat och även råvaruproduktionen är idag mindre arbetskraftskrävande.

Trenden idag är att de små och medelstora företagen blir fler. Många är relaterade till basindustrierna och stöder dem på olika sätt. Industriella forskningsinstitutioner har också blivit fler till antalet. Vissa av dessa nya institutioner och företag är spin-off-företag från Karlstads universitet.

Stora förändringar inom det svenska försvaret har orsakat nedskärningar inom försvarsindustrin och relaterade industrier, vilket har gjort att regionen förlorat en ekonomiskt stabil arbetsplats och näringskälla.

En industrisektor som har ökat i Värmland är verksamhet relaterad till informations- och kommunikationsteknik. Till stor del avspeglar detta tendenser i den större ekonomin, men universitetet har spelat och fortsätter spela en viktig roll i utvecklingen av dessa tekniker. I ett längre perspektiv har IT potential att bli en av Värmlands basindustrier.

Värmland befinner sig nu i en period av strukturell förändring som kommer att leda till ännu färre anställda inom tillverkningsindustrin och industrirelaterad verksamhet. Under senare år har den snabba och starka ekonomiska utvecklingen i Norge lett till att viss affärsverksamhet flyttats över gränsen från Norge till Värmland, beroende på den höga kostnadsnivån och bristen på arbetskraft i Norge. På längre sikt kan kopplingen till Norge bli allt viktigare och både industri- och tjänsterelaterad anknytning kan förväntas öka. Från att vara en region som främst haft anknytning till Göteborg och västkusten har Värmland nu utvecklat starka band till Stockholm och huvudstadsregionen, och nu håller även en tredje förgrening på att växa fram. Dessa tre geografiska relationer är mycket viktiga och samtliga har utvecklingspotential, men de innebär också en viss risk. Politiskt blir det svårt att prioritera mellan de tre riktningarna när det råder brist på ekonomiska investeringsresurser för infrastrukturen och detta kan leda till förlorade möjligheter.

2.4. Tjänstsektorn

Värmland har en väl utvecklad tjänstesektor. Invånarna har generellt tillgång till god offentlig service inom vård och omsorg, utbildning och handel. Den breda trenden är att allt fler tjänsteverksamheter koncentreras till Karlstadsområdet. Detta innebär att pendling och andra resor till Karlstad ökar och det är viktigt att bygga och underhålla vägar och allmänna kommunikationer mellan Karlstad och övriga Värmland. Under de senaste tio åren har handelssektorn ökat genom marknadsexpansion utanför Värmlands gränser. Även inom detta område är kopplingen till Norge viktig och i närheten av norska gränsen har nya shoppingmöjligheter byggts upp. IKEA kommer snart att öppna ett varuhus i Karlstad, vilket också kommer att locka besökare från Norge.

Den kanske viktigaste aktören inom tjänstesektorn i Värmland idag är Karlstads universitet. Universitetets struktur och tjänster och dess inflytande och potential kommer att diskuteras längre fram i dokumentet. Här räcker det att notera att universitetet spelar en mycket viktig roll som utbildningsinstitut och i allt högre grad även som forskningscenter. Karlstads universitet är också en stor arbetsgivare och drar till sig människor från hela Sverige och andra länder. Kopplingen mellan universitet och samhälle har förändrats under de senaste åren. Många spin-off-företag och andra affärsorienterade aktiviteter i Karlstad är ett resultat av denna samverkan.

2.5. Karlstads universitet

Värmlandsregionens instans för högre utbildning och forskning startades 1967, då Göteborgs universitet öppnade en filial i Karlstad. Syftet var att höja lärarstandarden inom den svenska grundskolan. År 1977 bildades Karlstads högskola som en självständig enhet där man erbjöd högre utbildning med ett kursutbud som var relaterat till regionens behov. År 1988 antog högskolan en plan för utveckling av ett fullständigt universitet till år 2000 och den 1 januari 1999 bildades Karlstads universitet. I regeringsbeslutet om universitetets grundande påpekades att det nya universitetet skulle utveckla en egen profil baserat på befintliga goda resultat och lovande nya forskningsområden.

Karlstads universitet har 10 500 studenter och 1 000 anställda och erbjuder ett brett utbud basprogram med betoning på yrkesutbildning (t.ex. lärar-, ingenjör- och ekonomiprogram) såväl som forskarutbildningar. Universitetet har flera starka forskningsområden och har även utvecklat några specialiserade forskningscenter (se nedan). Fram till nyligen omfattade Karlstads universitet tio utbildnings- och forskningsavdelningar. I januari 2006 ersattes denna organisationsstruktur av en struktur med fyra fakulteter och universitetets ledningsorganisation håller för närvarande på att omstruktureras och anpassas till detta.

Universitetet har tagit fram ett visionsdokument (antaget av universitetsstyrelsen i november 2004), *Vision 2015*. I dokumentet understryks vikten av social, ekologisk och ekonomisk utveckling av samhället såväl som av universitetets höga vetenskapliga kvalitet och sociala relevans. Visionsdokumentet fungerar som ramverk för universitetets strategiska planering och budgetbeslut.

2.6. Infrastruktur

Värmland är starkt beroende av goda kommunikationer med övriga Sverige och andra länder. Vägar och järnvägar söderut (till Göteborg) och västerut (Norge) lider för närvarande av kraftig underinvestering. Restiden är lång och resenärerna kan till och med utsättas för fara vid dåligt väder. Både landsvägs- och järnvägskommunikationerna med Stockholm är i mycket bättre skick. Om Värmland till fullo vill dra nytta av sin situation med ”tre förgreningar” måste väsentliga investeringar göras i både väg- och järnvägsnät, och infrastrukturen inom Värmland måste också utvecklas mer om man ska uppnå full potential. Det kommer att ta tid att locka till sig de nödvändiga infrastrukturinvesteringarna i konkurrens med andra regioner i Sverige. Det verkar därför oundvikligt att göra svåra val mellan de olika alternativen och bestämma den huvudsakliga geografiska riktningen för landskapets utveckling.

På kortare sikt är det nödvändigt att lösa problemet med ekonomisk försvarbarhet för Karlstads flygplats. Om Värmland och dess internationellt orienterade verksamhet ska utvecklas måste flygkommunikationerna med åtminstone Köpenhamn förbättras avsevärt och gärna även med städer som t.ex. Frankfurt. Utan sådana flygkommunikationer blir det i längden omöjligt att locka arbetskraft från andra länder till industri- eller tjänstesektorn. De ekonomiska problemen med flygplatsen måste lösas både kort- och långsiktigt.

2.7. Politisk organisation

Värmlandsregionen har en något komplicerad förvaltningsorganisation. Det finns tre förvaltningsorgan som arbetar med planering och beslutsfattande på regional nivå.

Länsstyrelsen är statens företrädare i regionen när det gäller planering och utveckling. Det är länsstyrelsen som finansierar implementeringen av det regionala tillväxtprogrammet. Historiskt sett har länsstyrelsen spelat en viktig roll för Värmlands utveckling och är även fortsatt en kraftfull aktör i framtida utveckling. Länsstyrelsens chef är landshövdingen som utses av regeringen.

De svenska landstingen upprättades ursprungligen som motvikt till länsstyrelsen och är folkvalda församlingar med skattehöjningsrätt och stort inflytande över regional politik och utveckling. Landstinget i Värmland har vård och omsorg som huvuduppgift men har även ett stort ansvar för länets allmänna kommunikationer.

Fram till nyligen hade landstinget en bredare funktion, men många uppgifter har flyttats över till Region Värmland. Detta är en indirekt folkvald organisation med politiker från de 16 kommunerna och landstinget. Region Värmland ansvarar nu för områdena kultur, energi, media och viss strategisk planering.

Liksom i övriga Sverige har kommunerna ett viktigt ansvar för olika tjänster inom den offentliga sektorn (t.ex. markplanering, skolor) för vilka de kan införa skattehöjningar. Kommunerna är väletablerade men det finns ett visst politiskt tryck på rationalisering genom minskat antal och större omfattning. På lång sikt kommer de små kommunerna att få problem med att tillhandahålla service till en minskande och åldrande befolkning.

Den politiska organisationen är inne i en förändringsperiod. På det regionala planet är Värmland liksom andra regioner och län i Sverige involverat i en omfattande reformprocess. Under våren 2007 kommer Ansvarskommittén (en parlamentarisk kommitté) att redovisa resultatet av sitt arbete. Ansvarskommitténs förslag kan resultera i en ny ansvarsfördelning mellan ovan nämnda myndigheter och/eller ändringar i kompetensfördelningen mellan nationella och regionala myndigheter. Det geografiska området kan också komma att förändras. Idag diskuterar man möjligheten att slå samman Värmland med andra län.

Det finns också en grupp vid namn Partnerskap Värmland med representanter för Region Värmland, länsstyrelsen, Karlstad kommun, företagare, fackföreningar, Karlstads universitet och länsarbetsnämnden. Landshövdingen är ordförande för gruppen, som ser sig som "gemensam ägare" till det regionala tillväxtprogrammet. Man har dock inga formella befogenheter utan arbetar för kommunikation och samverkan.

2.8. Framtiden

Värmland har en lång och rik historia. Kulturtraditionen har skapat en stark identitet och värmlänningarna är stolta över, och på många sätt också nöjda med, situationen i regionen. Det finns ingen krisstämning. Ekonomin har utvecklats väl under en lång period och levnadsstandarden är hög jämfört med många andra regioner i Sverige. Under de senaste 15 åren har man sett vissa förändringar av situationen. På den positiva sidan finns den snabba utvecklingen inom tjänstesektorn, där Karlstads universitet spelar en central roll. På den negativa sidan finns det minskade antalet arbetstillfällen inom industrin och vissa statliga verk. Globalisering och rationalisering inom industrin och tjänstesektorerna har minskat antalet anställda på regionens arbetsmarknad och gett en koncentration till Karlstad och de större städerna utanför Värmland.

Värmlands framtid är beroende av många olika faktorer. Det är riskfyllt att försöka förutse en utveckling, men det är tydligt att investeringar inom strukturellt viktiga områden är ytterst nödvändiga för utvecklingen. Som vi ska visa längre fram i rapporten har universitetet en betydande roll, men beslut inom infrastruktur, näringsliv och handel är också av yttersta vikt. Beslut om den politiska organisationen i Värmland kan ha stor betydelse och måste fattas inom en snar framtid för att inte avleda fokus från stora, grundläggande frågor, men även med nuvarande organisation finns utrymme för prioriteringar inom infrastruktur, forskningsmedel och stöd till småföretagare.

Den kanske mest kritiska frågan för Värmlands del är i vilken eller vilka geografiska riktningar som länet ska koncentrera uppmärksamheten: åt söder, öster eller väster, eller åt alla tre hållen? Frågan om fortsatt internationalisering och integrering måste också bearbetas. Det handlar inte bara om fruktbart samarbete med Norge utan på lång sikt de allt viktigare relationerna med världen i övrigt. Industrin, tjänstesektorn och universitetet i Värmland kommer att bli allt mer involverade i globaliseringsprocessen.

2.9. Rekommendation

Undersökningsteamet rekommenderar att aktörerna inom politik och näringsliv i Värmland kraftigt ökar sina ansträngningar att skapa en process där de kan diskutera de frågor som tagits upp ovan och komma till nödvändiga beslut för att säkra regionens framtida utveckling.

3. FORSKNING OCH INNOVATION I REGIONEN

3.1. Nationell kontext

Högskolelagen och Högskoleförordningen föreskriver att huvuduppgifterna för de 14 statliga universiteten och de 22 statliga högskolorna är att anordna utbildningar och bedriva forskning. Förutom detta ska universitet och högskolor samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet. När det gäller forskning är den statliga regleringen begränsad och universiteten har stor egen handlings- och beslutandefrihet. I Högskolelagen liksom i flera propositioner som antagits av riksdagen understryks dock vikten av att universiteten ser till samhällets behov och bidrar till ekonomisk utveckling och förbättrad arbetsmarknad. Dessutom kräver regeringens årliga regleringsbrev till högskolor och universitet allt oftare rapporter om frågor som tvärvetenskapligt arbete, könsfördelning och internationell konkurrenskraft.

3.1.1. Forskningspolitik

På riksnivå har regeringen på senare år stött bildandet av speciella forskarskolor och forskningscenter. I regeringspropositionen *Forskning och förnyelse* säger man att dessa center stimulerar samverkan med samhället och därför utgör viktiga instrument för den regionala utvecklingen. Riksdag och regering har stött bildandet av forskningscentren genom att anslå medel för långsiktigt samarbete mellan högre utbildningsinstanser, näringsliv och industri. Vinnova har grundat 28 så kallade kompetenscenter vid åtta institutioner. Nyligen beslöt Vinnova att byta namn på dessa center till VINN Excellence Centres. På Karlstads universitet stöder Vinnova ett sådant center för allmänna kommunikationer.

3.1.2. Forskningsfinansiering

Större delen av universitetsforskningen i Sverige är statligt finansierad. Traditionellt är Vetenskapsrådet den största finansieringsorganisationen med en budget på ±200 miljoner euro per år. Det finns också andra forskningsråd (för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, jord- och skogsbruk, arbetsliv och socialvetenskap, energi, rymdforskning) som bidrar med betydande medel. Två statliga verk är särskilt fokuserade på regional utveckling och innovation: NUTEK, Verket för näringslivsutveckling, och Vinnova, som finansierar forskning och innovation för hållbar tillväxt inom näringsliv, industri och samhälle. Vinnova, som bildades år 2001, har en budget på 130 miljoner euro per år och har utvecklats till en strategisk finansieringskälla för svensk forskning och innovation.

Dessutom finns ett antal fonder och stiftelser. Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling, KK-stiftelsen, är en viktig finansieringskälla för unga universitet och högskolor (som Karlstads universitet). Wallenbergstiftelsen ger bidrag till forskningsinstrument och utrustning, Innovationsbron fungerar som en bro mellan högre utbildningsinstanser och näringslivet genom att erbjuda såddfinansiering för lovande affärsidéer och utveckla inkubatorer och Industrifonden erbjuder tillväxtkapital.

Dessa olika finansieringskällor tillåter universitet och högskolor att utveckla egna nischer i det breda svenska forskningslandskapet. Ett universitet eller en högskola kan söka anslag och medel från de myndigheter, verk, stiftelser och fonder som passar deras uppgifter och målsättning. På det sättet utvecklar man sin egen forskningsprofil och skapar sig en position i det regionala, nationella och

internationella sammanhanget. Samtidigt är det tids- och energikrävande att behöva vända sig till så många olika instanser, särskilt som det inte verkar finnas någon övergripande och rikstäckande finansieringssamordning.

3.1.3. Regional utveckling

Som anges ovan understryker de svenska statliga riktlinjerna (ekonomiska, regionala och utbildningsrelaterade) alltmer betydelsen av forskning och innovation för regional utveckling och nya arbetstillfällen. Redan under 1990-talet hade regeringen som målsättning att en stark högre utbildningsinstans ska finnas i varje län. Nyligen har man på initiativ från Vinnova fokuserat på att välja ut och stödja ”nyckelaktörer” inom innovationsprocesser och använda en ”marknadskraftsmetod” genom att stödja små och medelstora företag. NUTEK har bytt fokus ”från regionalt stöd till regional tillväxt” och vill stimulera de svenska regionerna att identifiera sin egen tillväxtpotential och utveckla den regionala politiska strukturen så att denna potential kan utnyttjas till fullo. Regeringen har också identifierat sex nyckeltillväxtområden i Sverige som en ytterst viktig del av en långsiktig nationell tillväxtstrategi. Tillväxtområdena är tänkta att utvecklas på regional nivå inom de olika regionala tillväxtprogrammen. Generellt sett har den nya statliga filosofin beskrivits som tre utvecklingsspiraler där tre oberoende sektorer (stat/offentlig sektor, industri och näringsliv samt högre utbildning) blir samarbetspartner.

3.2. Den regionala bilden

Värmlandsregionen har ett stort intresse i och ett starkt förhållande till sitt universitet. I Värmlands regionala tillväxtprogram innehar universitetet en viktig roll. I tillväxtprogrammet, ”Sustainable Growth in Värmland: Programme for 2004–2007”, har man fokuserat på frågor som tydligt inbegriper Karlstads universitet (se nedan).

3.2.1. Regional industri

Värmland har en stark tradition inom pappers- och pappersmassaindustrin liksom inom järn- och stålindustrin. Dessa industrier var särskilt starka under 1950- och 1960-talen och även om en ny ägarskapsstruktur och internationalisering har gett en starkt förändrad ekonomisk miljö har regionen fortsatt fokusera på de här sektorerna. Eftersom kunskapskomponenten har blivit allt viktigare även inom dessa industrier är samverkan mellan dem och Karlstads universitet av yttersta vikt. Under många år har Karlstads universitet samarbetat med industrin inom pappers-, massa- och tryckteknik liksom inom material- och kemiteknik. Forskningsverksamheten utvecklas nu vidare utifrån den regionalt stödda tanken att dessa industrisektorer kan utgöra en viktig bas för regionala innovationskluster.

Värmlandsregionen och Karlstads universitet samarbetar inom forskning på energi, miljöteknik och informationsteknik. I synnerhet på det senare området har man utvecklat ett framgångsrikt samarbete med den största privata arbetsgivaren i Karlstad (TietoEnator) med målsättning att stimulera ytterligare ekonomisk tillväxt i regionen.

3.2.2. Regionalpolitik

Det regionala tillväxtprogrammet är det huvudsakliga policyverktyget för regional utveckling i svenska län som Värmland. Det ger en gemensam utgångspunkt för de många aktörer som arbetar för hållbar tillväxt i regionen och ger planer och åtgärder en viss inriktning. Programmet finansieras till största delen av länsstyrelsen, men den privata sektorn, kommuner, landsting och Region Värmland bidrar också till programmet. Finansieringen används huvudsakligen för att stimulera samverkan i regionens industri och näringsliv och för att höja utbildningskompetensen.

Den allmänna policyn verkar vara att olika aktörer i Värmlandsregionen ska använda sig av det regionala tillväxtprogrammet för att planera och implementera sina egna aktiviteter. I tillväxtprogrammet identifieras olika utmaningar och fokusområden, och man formulerar aktionsplaner

för strategisk ledning, innovationskluster, höjd utbildningsnivå och anslutning av Värmland till ”Oslo-Stockholm-korridoren”.

Både den regionala och den nationella kontexten verkar ha stort inflytande på utveckling och organisation av forsknings- och innovationsverksamheten i Värmland. Det nationella inflytandet kommer via de statliga riktlinjer som understryker vikten av forskning för regionernas ekonomiska utveckling och genom de olika finansieringskällor som finns tillgängliga för att de nationella målen ska kunna uppfyllas. Det regionala inflytandet sker genom regionens traditionella industriella miljö (skogsbruk och stålindustri) och genom det regionala tillväxtprogrammets riktlinjer och de ledningsstrukturer som stödjer programmet (Region Värmland, Partnerskap Värmland osv.).

Resultatet är en ganska komplicerad palett av kluster, center, projekt och andra initiativ som ska bidra till utvecklingen av Värmlandsregionen. I många av dessa initiativ innehar Karlstads universitet en viktig roll.

Karlstads universitet är relativt nytt och har fortfarande en ganska svag ställning inom de traditionella forskningsrådena, men universitetet har byggt upp ett gott rykte som ”innovativ miljö” där man fokuserar på tillämpning och kommersialisering av forskningsresultat. Redan tidigare utvecklades ofta forskningen på Karlstads universitet i samarbete med regionala partner, i synnerhet med företag inom skogs- och stålindustrin. På senare tid har universitetet framgångsrikt installerat ett statligt VINN Excellence Centre (ett tioårigt forskningsprojekt om allmänna kommunikationer finansierat av Vinnova), ett forskningsprogram om bstrykning och ytbehandling av pappersprodukter (finansierat av den statliga KK-stiftelsen), en så kallad ”plattform” om människa och IT (finansierad av KK-stiftelsen) och en så kallad ”profil” (samfinansierad med KK-stiftelsen) om ”den nya tjänsteekonomin”.

3.2.3. Regionala kluster

Den regionala kontexten visar på viktiga innovationsorienterade initiativ som tagits av näringslivet och industrin, till exempel Paper Province (en grupp pappers- och massaföretag) och Graphic Valley (ett kompetensutvecklingskluster inom grafisk teknik). Tillsammans har dessa två bildat Packaging Arena, som har som målsättning att föra samman den bästa förpackningskompetensen och utveckla den på en global arena. Packaging Arena får statligt stöd via NUTEK. Man håller noggrann uppsikt över konsumenternas föränderliga behov inom förpackningsområdet.

En annan viktig regional klusterbildning är Compare som fokuserar på samarbete inom IT-sektorn, där man försöker skapa och attrahera ny verksamhet och utveckla relevant kompetens för denna. Tillsammans med telekombolaget TietoEnator är Compare intresserade av att bygga ett öppet testcenter för IT-innovationer, som kan få stort inflytande över Värmlandsregionens ekonomiska tillväxt.

Dessutom finns ett regionalt kluster med stål- och ingenjörsteknik som bör nämnas. Med utgångspunkt i regionens långa och starka tradition på området fokuserar detta kluster alltmer på nya material och utveckling av hållbara verktyg.

Slutligen avser Värmlandsregionen att utveckla ett kluster inom turism- och evenemangsindustrin där man utnyttjar de stora, oförstörda naturområdena och ordnar evenemang inom denna ram.

3.2.4. Karlstads universitets roll

Den regionala kontexten uppvisar alltså en rad starka näringslivskluster som bedriver forsknings- och innovationsverksamhet. I alla dessa kluster ser man Karlstads universitet som en viktig och kompetent partner, inte enbart för den akademiska expertisens skull utan också eftersom universitetet

med sin internationella orientering erbjuder fönster mot och samarbetsmöjligheter med specialister världen över. Det verkar tydligt att det värmländska näringslivet uppskattar och stödjer Karlstads universitet. Handelskammaren har erbjudit sig att bilda en rad rådgivningsgrupper som hjälp att ytterligare stärka samarbetet mellan universitetet och näringslivet.

Karlstads universitets breda forskningsmål är att vara ett dynamiskt och öppet universitet på den internationella kunskapsarenan. För att kunna arbeta mot den målsättningen har universitetet i sin senaste forskningsstrategi från 2003 formulerat sex ”profilområden” som man vill koncentrera sig på. Områdena är skog, miljö och material, kommunikation och tjänsteekonomi, lärande i skola och arbetsliv, regional identitet och välfärd, genusforskning, kultur och konst. Karlstads universitet har också byggt upp åtta mångvetenskapliga forskningscenter. Dessa center fokuserar på regional utveckling, tjänstesektorn, IT, social omsorg, genusfrågor, älvsäkerhet, lärarutbildning och konst. Med tanke på att universitetet även bedriver forskning inom olika nationella och regionala forskningsområden och ämnen som nämndes ovan har man en mycket bred forskningsportfölj.

Värmlandsregionen och i synnerhet Karlstads universitet har utvecklat, alltid med regionalt partnerskap, en rad avancerade mekanismer för kunskapsöverföring och kommersialisering. Förutom mer traditionella former av kunskapsöverföring, som uppdragsforskning och företagssponsrade doktorander, har samverkande regionala parter i Värmland skapat Inova inkubator (1994, sedan 2005 en del av det statliga inkubatorprogrammet Innovationsbron), Drivhuset (ett studentinitiativ för stimulans av entreprenörskap hos studenterna) samt Designstudio Värmland (en plattform för design av nya produkter och tjänster). Dessa överförings- och kommersialiseringsmekanismer har varit mycket framgångsrika och är nära besläktade med de regionala kluster som beskrivits ovan. De verkar vara en väl fungerande och effektiv regional implementering av de statliga riktlinjernas tre utvecklingsspiraler där näringsliv, offentlig sektor och en kunskapsinstitution samarbetar för att skapa och stimulera regional tillväxt.

3.3. Tendenser och iakttagelser

När man ser på de olika aktiviteterna och initiativen inom forskning och innovation, både på nationell och på regional nivå, kan man identifiera flera tendenser. De beskrivs här i korthet:

- I statens riktlinjer finns en tydlig betoning av ”relevant forskning” och koncentration på potentiellt framgångsrika ekonomiska områden. Den identifiering av de sex tillväxtområdena som nyligen gjorts och betoningen på de tre utvecklingsspiralerna är ett uttryck för denna tendens.
- Konkurrensen om statliga forskningsanslag hårdnar. En konkurrens mellan regionerna verkar alltmer ta form när NUTEK stimulerar regionerna att identifiera och utveckla sina starka sidor.
- I denna kontext kan diskussionen om en ny svensk regionalpolitisk struktur få viktiga resultat. Storleken och utformningen av de framtida regionerna och kompetensfördelningen mellan olika politiska aktörer kan påverka regionernas innovationskraft.
- På regional nivå finns å ena sidan de många styrenheterna för utveckling och innovation och å andra sidan det regionala tillväxtprogrammet och de näringslivskluster som utgör en stabil grund för prioritering av innovationsinitiativen.
- Relationen mellan statliga prioriteter och regionala innovationsinitiativ verkar svag.
- Förslaget (från klustret Compare) på ett öppet innovationstestcenter öppnar ett intressant perspektiv inför en vidare, koncentrerad utveckling av innovationsprocesserna på det regionala planet.
- Karlstads universitet är en central aktör inom de olika regionala innovationsstrukturerna med starka regionala band. Med sina många samarbetspartner har universitetet fått en

ledande roll inom uppbyggnaden av effektiva och framgångsrika mekanismer för kunskapsöverföring och kommersialisering och skaffat sig gott rykte inom den mångvetenskapliga, innovationsinriktade forskningen.

- Universitetet har ändå tillåtit en viss grad av spridning inom forskningsinitiativen, vilket har lett till en splittrad forskningsportfölj med ett stort antal center, profiler, program och projekt.
- Det är oklart vilken effekt universitetets nya organisations- och ledningsstruktur kommer att få på den strategiska inriktningen inom forskning och innovation.

3.4. Rekommendationer

Undersökningsteamet rekommenderar:

- Att regionala strukturer för innovationsstöd stärks genom vidareutveckling av de regionala näringslivsklustren.
- Att Karlstads universitet genom sin forskningsstrategi skapar starkare band till dessa regionala kluster. Universitetet bör också koncentrera sin forskningsportfölj och försöka uppnå nationella och till och med internationella kunskaps- och resultatnivåer inom de fält som de regionala näringslivsklustren fokuserar på.
- Att banden mellan de regionala klustren och den statliga politiska kontexten stärks. De olika regionala styrenheterna bör intensifiera sitt samarbete och skapa en effektiv samordningsmekanism för att kunna omsätta resultaten av denna prioriteringsprocess i en effektivare implementeringsstrategi.
- Att de regionala styrenheterna för att kunna uppnå ovanstående underhåller och vidareutvecklar kommunikationskanalerna (med effektiv lobbying) till nationell socioekonomisk politik, utveckling och beslutsfattande.

Undersökningsteamet rekommenderar att den nya regionala politiska strukturen utvecklas med dessa mål i åtanke.

4. UTBILDNING

4.1. Nationell kontext

Sverige har ett riksomfattande grundskolesystem med en gemensam läroplan. Majoriteten av de svenska ungdomarna går i de lokala, kommunala skolorna och följer likartade program.

Det är först på gymnasienivå som kurserna differentieras för att uppfylla de nationella behoven. Utbildningarna är uppdelade i sju olika program. Utifrån en gemensam kärna erbjuder programmen sedan olika specialiseringsmöjligheter inför efterföljande högskoleutbildning eller inträde på arbetsmarknaden. De flesta ungdomar får sin gymnasieutbildning i hemkommunen och skolorna försöker erbjuda program som motsvarar efterfrågan vilken i sin tur påverkas av den lokala arbetsmarknaden. Eleverna kan dock välja program som inte finns i hemkommunen.

4.1.1. Högre utbildningspolitik

Det svenska högskolesystemet styrs på riksnivå. Staten utarbetar en policy för högskoleutbildning och utgör huvudkällan för högskolornas finansiering. De högre utbildningsinstanserna utvecklar sedan egna strategier och profiler inom de statliga regel- och budgetramarna. Enligt policyn eftersträvar man ett universitet inom räckhåll för varje potentiell student, men studenterna förutsätts inte välja sin "lokala" utbildningsinstans. Antagningssystemet administreras på riksnivå.

Genomsnittsåldern för start av högre utbildning i Sverige är 23 år. Det är endast en minoritet av ungdomarna som fortsätter på universitet och högskolor direkt efter gymnasiet. Detta kan minska sannolikheten för att det regionala universitetet blir studenternas förstahandsval.

Liksom på andra platser inom OECD ökar antagningen till högre utbildning. Om man tittar på åldersgruppen 25 till 34 år som helhet har Sverige en av de högsta antagningssiffrorna med över 40 % av befolkningen, även om denna siffra inte stiger lika snabbt som i många andra länder. År 2003, det senaste år för vilket jämförbara siffror finns tillgängliga, hade 35 % av denna åldersgrupp i Sverige slutfört högre utbildning med typ A-program, vilket ligger strax ovanför genomsnittet för OECD-länderna.

Sverige har dock den högsta sammanlagda siffran för slutförd examen inom avancerade forskningsprogram i OECD med 2,8 %.

Liksom i många andra OECD-länder finns det fler kvinnor än män inom den högre utbildningen. Könsdifferensen mellan de olika utbildningsprogrammen är dock karakteristisk för Sverige: här finns många program som nästan uteslutande har manliga eller kvinnliga studenter.

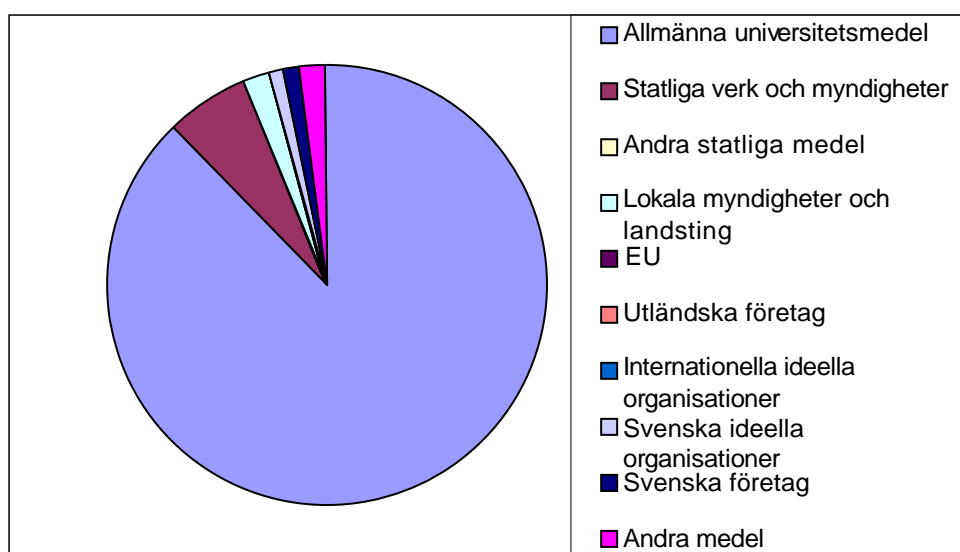
Kvalificerad yrkesutbildning (KY) är en tämligen ny utveckling som presenterades som ett pilotprojekt 1996 och utökades över hela landet 2002. Denna anses inte allmänt som högre utbildning även om kunskapsnivåerna kan vara jämförbara. Praktik är ett viktigt element i utbildningen och kurserna är inriktade på teknisk industri, handel och turism, jordbruk och skogsindustri, IT och vård och omsorg.

Arbetsmarknadsprogram för arbetslösa, i synnerhet ungdomar, anses inte ingå i den högre utbildningen.

4.1.2. Finansiering av högre utbildning

I Sverige finansieras högre utbildning och forskning till största delen med statliga medel, huvudsakligen via anslag direkt från staten till institutionerna. Andelen direktanslag från staten till hela sektorn är 65 %. För högre utbildning (förutom forskning och studier på doktorandnivå) står de direkta statliga anslagen för ca 85 % av finansieringen. För forskning och doktorandstudier är andelen betydligt lägre, ca 45 %. Annan finansiering kommer från externa källor som kan vara statliga eller privata stiftelser och fonder eller företag. Kursavgifter för enskilda studenter är inte tillåtna. Det enda undantaget är uppdragsutbildningar för vilka den uppdragande organisationen betalar en helhetsavgift som täcker kostnaderna och inte kan tas ut av enskilda studenter.

Figur 4.1 Finansiering av högre utbildning med undantag för doktorandstudier 2004

Källa : Högskoleverkets statistikdatabas

Högskolestudenterna finansierar oftast sina studier via det statliga studiemedelssystemet med lån och bidrag. Strax under hälften av studenterna har också deltidsjobb.

Det nuvarande finansieringssystemet för högre utbildningsinstanser introducerades 1993 som en del av en allmän omorientering inom statliga verk mot mål- och målsättningsdrivet arbete. Reformen avsåg att minska den statliga detaljstyrningen av utbildningsinstansernas verksamhet och öka deras självständighet och ekonomiska ansvar.

Huvudprincipen i det aktuella systemet är att anslag tilldelas utbildningsinstanserna utifrån antal studenter och studieresultat. Varje instans får ett utbildningsdirektiv med mål som omfattar ett minimiantal heltidsstudenter. Anslaget är beroende av utbildningsinstansens resultat. Tilldelningen för varje instans har ett tak som fastslås av riksdagen och som i vissa fall kan kombineras med anslag för speciella uppdrag. Utbildningsinstansens ledning fördelar sedan anslagen internt enligt sina egna prioriteringar.

Anslagets faktiska belopp beräknas vid räkenskapsårets slut, när man känner till antalet studenter och deras resultat. Om en utbildningsinstans inte når det planerade taket får den inte heller fullt anslag. Om instansen å andra sidan antar fler studenter än vad som beräknats för anslagstaket utgår ingen kompensation. Variation i antal studenter påverkar alltså direkt utbildningsinstansens finansiering, även inom ett år. För att utjämna effekterna av detta får instanserna överföra 10 % av takbeloppet till följande år.

4.2. Den regionala bilden

I hela Sverige har 35 % av åldersgruppen 25 till 64 år slutfört en högskoleutbildning, medan andelen i Värmland är 27 % och för Karlstad 39 % (se Tabell 4.1).

Tabell 4.1. **Personer som fortsätter till utbildning på högskolenivå och personer med slutförd högskoleutbildning i Värmlands kommuner, Värmlands län och Sverige**

Kommun/ region	Studenter som slutfört ett gymnasieprogram under 1999/2000 och fortsatt till utbildning på högskolenivå inom tre år (i %)			Andel personer i åldrarna 25-64 år med högskoleutbildning (i %)		
	Män	Kvinnor	Totalt	Män	Kvinnor	Totalt
Arvika	29	51	39	20	28	24
Eda	15	32	24	12	18	15
Filipstad	39	57	48	13	18	15
Forshaga	30	38	34	20	26	23
Grums	12	34	23	13	20	16
Hagfors	26	41	34	13	20	16
Hammarö	40	56	47	34	41	37
Karlstad	42	52	47	36	42	39
Kil	34	52	43	20	29	25
Kristinehamn	36	48	42	20	28	24
Munkfors	17	53	38	12	20	16
Storfors	36	52	42	14	21	18
Sunne	23	39	31	17	27	22
Säffle	34	59	46	18	25	21
Torsby	25	28	26	13	23	18
Årjäng	31	29	29	12	18	15
Värmlands län	34	47	40	24	31	27
Sverige	37	48	43	30	36	33

Källa: SER

4.2.1. Karlstads universitets roll

Karlstads universitets roll som nyckelfaktor i regionens höjning av kompetensnivån är uppenbar. Karlstads universitet (med Ingesunds musikhögskola) är den enda högre utbildningsinstansen i Värmland. Antalet aktiva studenter på universitetet har ökat kraftigt under de senaste tio åren och ligger nu på omkring 10 500. Över 60 % är kvinnor.

Den nya utbildningsstrategin omfattar målsättningar för studentrekrytering nationellt och internationellt, prioritering av tekniska program, ökat stöd för flexibel undervisning, ökat antal magisterutbildningar i utbudet, anpassning till Bologna-processen samt betoning av den fortsatta professionella utvecklingen.

Karlstads universitet eftersträvar inte ett omfattande kursutbud och det nuvarande utbudet avspeglar dess historia som yrkesutbildningsinstitut inom vård och omsorg och undervisning liksom dess starka forskningsområden. Samtidigt som målsättningen i universitetets strategiska plan, *Vision 2015*, är att erbjuda utbildning av hög kvalitet inom alla områden och antalet studenter har ökat till omkring 10 000 per år, ingår Karlstads universitet liksom alla svenska universitet i ett nationellt system som styrs av en riksomfattande politik. När universitetet fastlagt kursutbudet har man därför med rätta bara sneglat mot den lokala efterfrågan.

Antalet aktiva studenter på Karlstads universitet har ökat med mer än 15 % på fem år medan antalet doktorander har mer än fördubblats.

Tabell 4.2. Karlstads universitet i siffror

Studenter	1999	2004
Studenter, absoluta tal	9 147	10 554
Studenter, heltid (inkl. uppdragsutbildningar)	7 542	9 086
Utdelade programexamina	919	1 251
Utbildningsanslag, miljoner SEK	287,6	445,8
Alumni	50	1450
Forskning	1999	2004
Publikationer totalt	219*	325
Patent och licenser		299 **
Citeringsindex totalt		1 781
Doktorander totalt	107	239
Doktorsexamina utan föregående licentiatexamen, totalt	12	13
Doktorsexamina med föregående licentiatexamen, totalt	0	6
Licentiatexamina totalt	0	20
Forskningsanslag, miljoner SEK	52,9	145,7
Externa medel, miljoner SEK	65,9	113,4
Forskningsvolym, manår	177	289
* 2001		
** 1994-2001		

Källa: SER

4.2.2. Antagning och rekrytering

Flera problem uppmärksammades av undersökningsteamet och diskuteras i korthet nedan:

- Könsskillnader i antagningen till högre utbildning i Värmland.
- Variation i antagningen till högre utbildning mellan landsbygds- och stadskommuner.
- Rekryteringssvårigheter till vetenskapliga och tekniska program.

Könsskillnaderna i antagningssiffrorna är slående, endast i en kommun fullföljer fler pojkar än flickor gymnasieutbildningen, men även där fortsätter färre pojkar vidare till högre utbildningar. Denna situation verkar inte förbättras, vid den senaste antagningen var endast 33 % män.

I självutvärderingen fastslås att ”detta resulterar i sin tur i en könsuppdelad arbetsmarknad. Trots det arbetar kvinnorna halvtid, har lägst inkomst och blir inte befordrade till chefsnivå” (2005).

På Karlstads universitet kan obalansen delvis förklaras med lärar- och vårdprogrammen och de traditionella könsmonster som finns inom dessa utbildningar och yrken. En viss ökning av manliga studenter har noterats på vårdprogrammen, vilket möjliggjorts av Högskoleverkets tillåtelse att basera 10 % av antagningen på andra villkor än betyg och högskoleprov. Framstegen är ojämna och inom vissa andra områden, t.ex. grundskollärautbildningen årskurs 1–7, där antalet manliga studenter har varit det samma sedan början 2001, har man nått mycket små eller inga framgångar. Bland äldre studenter, som påbörjar sina studier efter 35 års ålder, är den kvinnliga dominansen ännu mer uttalad, vilket tyder på att när männen väl är ute ur systemet är det mycket få som utnyttjar en andra möjlighet till högre utbildning.

Variationen i antagningsnivå till högre utbildning mellan kommunerna i ett relativt litet län som Värmland är också uttalad och överraskade undersökningsteamet, som väntat sig en högre grad av homogenitet. I självutvärderingen pekar man på initiativ från Karlstads universitets sida att främja en mer spridd rekrytering av studenter med olika bakgrund till högre utbildning, men rapporten identifierar samtidigt det nationella systemets betoning på studieresultat som underlag för resursfördelning som en motverkande kraft i främjandet av bredd.

Det finns inte tillräckligt många sökande till platserna inom naturvetenskap och teknik, men detta är ett problem som Värmland delar med övriga Sverige och Europa. I Värmland liksom på andra platser har man gjort särskilda satsningar på att få ungdomar mer intresserade av teknik och naturvetenskap.

Universitetet har tagit en rad initiativ för att locka fler kvinnliga studenter till de tekniska programmen. Trots detta och trots den växande andelen kvinnor inom den högre utbildningen har ingen ökning skett av antalet kvinnliga studenter inom de tekniska ämnena och IKT. Antalet kvinnliga nybörjarstudenter på ingenjörsprogrammen har halverats sedan år 2000 och andelen kvinnliga studenter totalt på dessa program har sjunkit från 26 % till 19 %. Inom systemvetenskap är minskningen ännu kraftigare, från 41 % till 13 %.

4.2.3. Distansutbildning

Karlstads universitet deltar aktivt i Nätuniversitetet. Programutbudet omfattar tandhygienist, lärare och specialiserade vårdutbildningar. Omkring en sjättedel av utbildningsverksamheten på Karlstads universitet sker via distanskurser och undervisningen är i de flesta fall helt nätbaserad. Regionen var tidigare det viktigaste rekryteringsområdet men nu rekryteras studenter från hela Sverige, även om södra Sverige fortfarande dominerar. Lärarutbildningarna använder sig av lärcenter som lokala resurser.

Distansutbildningen har påverkat flexibiliteten hos campus-ledda kurser, där användningen av IKT ökar. Inom vissa ämnen används "blandad undervisning" där samma kurs ges samtidigt på plats på högskolan och på distans och universitetet planerar att introducera denna blandade undervisning med flexibel webbaserad undervisning inom alla former av utbildning.

Ruta 4.1. Magisterutbildning i offentligt ledarskap och styrning – ett exempel på innovativt utbildningsprogram

MPA-programmet (Master of Public Administration) är en magisterutbildning som har utvecklats i ett samarbete mellan Karlstads universitet och högskolan i Hedmark i Norge. Kursen är avsedd att hjälpa anställda på ledningsnivå inom svenska och norska organisationer och den offentliga sektorn att hantera förändringar och stimulera utveckling och flexibilitet. Huvudämnena omfattar organisationsteori, statsvetenskap, förvaltningsekonomi samt strategi och förändring. Ett visst fokus ligger på det historiska sammanhanget och den aktuella situationen i inre Skandinavien där dessa utbildningsinstanser finns. Programmet finansieras delvis av EU och har många sökande. Ett annat fokus ligger på att skapa ett erfarenhetsutbyte via öppna seminarier och referensgrupper.

4.2.4. Kvalificerad yrkesutbildning

Universitetet är inte den enda eftergymnasiala utbildningsinstansen i Värmland och en analys av hur utbildningssystemet bidrar till att fylla arbetsmarknadens behov måste få ett bredare perspektiv. Det finns ett omfattande program för kvalificerad yrkesutbildning i Värmland, som drivs kommunalt och har utvecklats i samarbete med Region Värmland. I dessa eftergymnasiala utbildningar kombineras teori och praktik. Under 2005–06 fanns 21 sådana utbildningar och på de flesta finns representanter för Karlstads universitet i ledningskommittéerna.

Ruta 4.2. Kvalificerade yrkesutbildningar fyller industrins behov

Broby Grafiska i Sunne är ett center som erbjuder gymnasial och eftergymnasial yrkesutbildning och vidareutbildning, primärt inom grafisk design, förpackningsdesign, fotografi och media, men även vård- och ledarskapsutbildningar finns. Centret ligger i en attraktiv anläggning omkring en timmes färd från Karlstad, har den senaste utrustningen och erbjuder program som är direkt relevanta för den lokala industrin. I samma byggnad finns Ideum, som beskriver sig som "en mötesplats för utbildning, företagande och forskning – en plats för flödande idéer" (<http://www.brobygrafiska.se/>). Projektet kostade ca 40 miljoner kronor, vilket till viss del finansierades av EU och den offentliga och privata sektorn.

Sunne har utvecklats från sina rötter som jordbruksbygd till ett populärt turistmål med en liten men effektiv affärssektor. Vi imponerades av kursutbudets kvalitet och relevans och av industrins engagemang i planering och genomförande av utbildningarna.

Lär för livet är lärcenter som stöds av Region Värmland och kommunerna. Centren utrustas med datorer, databaser och klassrum och utgör en mötesplats där de lokala studenterna kan träffas, delta i interaktiv utbildning, söka i biblioteksdata-baser och beställa böcker.

4.2.5. Uppdragsutbildning

Förutom ett utbud av heltidskurser kan högre utbildningsinstanser reagera på industrins och marknadens behov genom att tillhandahålla specialkurser. Från 2005 har ansvaret för uppdragsutbildning på Karlstads universitet centraliserats med målsättningen att förbättra kommunikationen med omvärlden och tillgängliggöra utvecklingsresurser för fakulteter och ämnen. Ansvaret för planering och genomförande av kurserna ligger fortfarande hos fakulteten/ämnet, men man hoppas att den nya organisationen under Karlstads universitets uppdrags AB kommer att underlätta en proaktiv verksamhet och planering av attraktiva och relevanta program (se Ruta 4.3).

Ruta 4.3. Karlstads universitets uppdrags AB

- Bildades i januari 2005 för att hantera företagssidan inom universitetets uppdragsutbildningar för företag och offentlig sektor.
- Kunder
 - Landstinget i Värmland och andra organisationer inom den offentliga sektorn.
 - Kommuner: Karlstad, Arvika, Sunne med flera.
 - Paper Province och andra liknande branschnätverk och branschorganisationer.
 - Företag: AstraZeneca, Ericsson, MetsoPaper, SkiStar osv.
 - Internationellt: Universitetet i Jiangxi och flera norska fylkeskommuner.
- Kurserna hålls av universitetet med den övergripande målsättningen att stärka forskning och utbildning. Huvudområden:
 - Kultur och lärande
 - Ledarskap
 - Ekonomi och förvaltning
 - Vård och omsorg
 - Industri och IT
- Kursexempel
 - Massateknik (7,5 ECTS)
 - Produktionshantering (30 ECTS)
 - MBA (90 ECTS)
 - Pappersteknik (7,5 ECTS)
 - Affärsadministration (15 ECTS)
 - Datorsårbarhetsanalys (1,5 ECTS)

4.2.6. Yrkesvägledning och karriärservice

Karlstads universitets yrkesvägledning och karriärservice Vägvalet hjälper studenterna att få kontakt med potentiella arbetsgivare och skaffa praktikplatser under studietiden. Man arbetar primärt med lokala arbetsgivare och regional utveckling.

Ett projekt med målet att ge bättre information om programmens relevans för anställning pågår för närvarande på Karlstads universitet. Man avser att skicka ut en enkät till alla studenter tre till fem år efter att de avslutat sin utbildning. Enkäten fokuserar på relationen mellan utbildningens marknad och nuvarande anställning och på karriärutvecklingen så långt. Projektet har hittills varit koncentrerat på teknik- och vårdsektorerna men kommer att utvidgas till övriga sektorer.

4.3. Trender och iakttagelser

Karlstads universitet anses, och anser sig också i viss mån själva, vara *Värmlands* universitet, som tillhandahåller högskoleutbildning för hela regionen. Men det är också *Värmlands universitet*, som har en nationell och internationell roll att fylla. Relationen mellan den utbildning som finns tillgänglig i en region och regionens arbetsmarknad är komplex. Det finns inte längre någon som anser att den som är född i en region ska utbilda sig där eller stanna kvar och arbeta där i hela sitt liv. Men när flödet av utbildad, ung arbetskraft ut ur en region blir långvarig kan konsekvenserna för regionens utveckling bli allvarliga. Tendenserna måste övervakas och en balans uppnås mellan rörlighet och utveckling. Både utbildningsinstanser och regionala myndigheter har en roll att spela.

I självutvärderingen uppges att 50 % av de utexaminerade studenterna hittar arbete i regionen. "Majoriteten av studenterna säger att de gärna stannat kvar i Värmland om de hade hittat jobb här... Statistik gällande den aktuella arbetsmarknadssituationen för nyutexaminerade [*sic*] visar på en tydlig obalans mellan tillgång och efterfrågan på vissa områden. Vad gäller vård och omsorg råder brist på kvalificerade sökande medan det finns ett överskott på färdigutbildade studenter med examen i humanistiska ämnen." (2005)

Det finns en inneboende spänning mellan arbetsmarknadspolitik och tillgång – främst men inte uteslutande när det gäller grundutbildning, vidareutbildning och omskolning för anställda och arbetslösa – och utbildningspolitik och tillgång – främst men inte uteslutande när det gäller nya sökande och att uppfylla nationella krav och behov på längre sikt. I utveckling och utbud av studieprogram måste universitetet bedöma och avväga både kortsiktiga och långsiktiga behov från studenter och arbetsmarknad. Universitetet kan göra bedömningen att även om antalet utexaminerade studenter som blir arbetslösa är högt inom vissa sektorer kan efterfrågan komma att öka inom de närmaste åren. Kortsiktig efterfrågan är inte den enda eller ens den huvudsakliga avvägningsfaktorn när det gäller att utbilda ny yrkeskapacitet.

Även om storlek är en viktig fråga för en institution under utveckling är antalet aktiva studenter långt ifrån den främsta indikatorn på styrka och anseende. Anställningsbarheten för utexaminerade studenter är visserligen viktig för en institution, men statuskonkurrensen utgår från en rad olika faktorer. Internationell ranking och jämförelse driver ofta nya institutioner att efterlikna etablerade forskningsuniversitet. Forskningsstyrka är eftertraktansvärt. Bolognaprocessen är ännu en försvårande faktor. I programstrukturutvecklingen är magister- och doktorandutbildningar ett krav och Karlstad har inte råd att ta fram särskilt många sådana erbjudanden.

Karlstads universitet måste liksom andra i liknande situationer säkerställa en synergi mellan utbildningsprogrammen, forskningsprioriteringen och regionens industri- och innovationskontext och även se nationellt och internationellt. Universitetet kunde stödjas i denna målsättning om formulering av regional efterfrågan och lyhörddhet för regionalt behov erkändes och belönades på ett mer direkt sätt.

De två faktorerna i nivåskillnad i högskoleantagningarna kräver ytterligare uppmärksamhet. Undersökningsteamet försökte sätta sig in i och förstå de sociala, ekonomiska och kulturella faktorer

som kan förklara variationen i högskoleantagningen i fråga om kön och geografi. I självutvärderingen föreslås närheten till Karlstad som en faktor och kommunernas sociala och ekonomiska struktur som en annan.

I programmet för regional tillväxt, "Sustainable Growth in Värmland: Programme for 2004-2007", ses höjningen av den allmänna utbildningsnivån som en utmaning, och man ställer även upp mål för manlig respektive kvinnlig antagning till högre utbildning som kan bli svåra att uppnå om man inte satsar mer på landsbygdskommunerna. En del av de studenter vi intervjuade angav sociala förväntningar som en nyckelfaktor medan andra ansåg att en del av problemet ligger i vad som definieras och erkänns som utbildning på högskolenivå. Lärar- och vårdutbildningarna har blivit yrkesinriktade i högre grad än teknisk utbildning för tillverkningsindustrin.

Den ekonomiska strukturen i Karlstadsregionen skiljer sig dock åt i flera avseenden från strukturen i regionen i övrigt. Runt omkring staden är andelen industriarbetare lägre än det nationella genomsnittet medan andelen sysselsatta inom handel och kommunikation är högre. I självutvärderingen står det: "Jämfört med hela länet är andelen personer anställda för att utföra "arbete som kräver teoretiska specialistkunskaper" och "arbete som kräver viss högskoleutbildning eller kunskaper på motsvarande nivå" tydligt högre i Karlstadsområdet."

Den upplevda bristen på potentiella studenter inom vetenskap och teknik förtjänar också uppmärksamhet även om detta är ett utbrett fenomen i hela Europa och inte bara i Värmland. Som vi konstaterat ovan är Värmlands industrisektor förhållandevis större än i landet som helhet.

Länet har också proportionellt sett fler anställda inom utbildning och vård och omsorg.

Under de senaste tio åren har resurserna för studenter och forskare ökat dramatiskt, liksom antalet doktorander och examina. Utbildningsnivån i regionen stiger, i synnerhet i Karlstadsområdet. Den statliga finansieringen av högre utbildning belönar institutionerna efter studenternas framgångar och uppmuntrar inte rekrytering av studenter som kan behöva dyrbara stödåtgärder under utbildningstiden.

Trots detta anser regionen och universitetet att man måste fokusera på att generellt höja befolkningens utbildningsnivå. Strategin för investering i flexibel utbildning ingår i denna satsning, som måste gå hand i hand med en satsning på arbetsmarknaden. Ju fler jobbopportuniteter som finns, desto fler studerande stannar kvar i regionen efter avslutad utbildning.

Om vi tittar på utbudet av kompletterings-, uppdaterings- och vidareutbildning för redan yrkesverksamma ser det inte ut som om industrins och näringslivets behov är särskilt väl tillgodosedda. Uppdragsutbildning av detta slag är en av prioriteterna i Karlstads universitets *Vision 2015*, men på ett tämligen blygsamt sätt. Det nystartade företag som ska arbeta externt mot företagen för att ta fram skraddarsydd utbildning är utvecklat och dess potential ännu okänd.

Universitetet satsar på yrkesorienterade utbildningsprogram som är relevanta för och baserade på befintligt näringsliv och metoder. Det finns en del imponerande program för att slussa in färdigutbildade studenter i näringslivet efter universitetsstudierna. Det finns dock inget systematiskt stöd för entreprenörskap och vissa tecken visar att studenternas efterfrågan på stöd när det gäller att starta eget är begränsad. Kanske kan det ses som symptomatiskt att det talas mycket om Värmlands attraktioner inom fritid och turism och om utländska intressenters stora investeringar i turistnäringen, men mycket lite om hur utbildningssystemet ska kunna bidra till denna utveckling.

Universitetet har identifierat de anställdas professionella utveckling och vidareutbildning som ett område att fokusera på. Hög kompetensnivå är av största vikt för ett universitets framstegskapacitet. I Karlstad vill man öka andelen undervisningspersonal med doktorsgrad från 39 % 2005 till 55 % år 2008 och erbjuda dem möjlighet till akademisk karriär. I dagens situation är det mer troligt att enskilda individer får erkännande genom publicering och säkring av forskningsanslag än genom tjänster gentemot industri, näringsliv och samhälle regionalt. Verksamhet som belönas är mer attraktiv och

även om det inte finns någon egentlig anledning till att regionalt engagemang och internationell profil ska stå i konflikt kan finansierings- och motivationsfaktorer ändå göra att så blir fallet.

4.4. Rekommendationer

Undersökningsteamet inser att invanda attityder gentemot utbildning på högskolenivå inte kan förändras snabbt, men är oroade över att skillnaderna i antagningssiffror mellan manligt och kvinnligt och mellan stad och landsbygd ökar. Teamet rekommenderar därför att regionen med universitetets stöd ser detta som en högprioriterad fråga.

Undersökningsteamet lovordar de initiativ som Karlstads universitet har tagit för att öka antalet undervisande personal med doktorsgrad men rekommenderar att universitetet även försöker hitta motivations- och belöningsmetoder för anställda som engagerar sig regionalt i sin undervisning. Tydliga signaler måste ges för att inte uppmärksamhet och energi ska avledas från dessa områden.

Undersökningsteamet imponerades av omfattningen hos och satsningen på innovativa, responsiva, yrkesorienterade utbildnings- och stödprogram och initiativ som presenterades. Det noterades att många av dem är nya och finansierade av EU. Undersökningsteamet uttrycker oro för att dessa initiativ och program kommer att överges om de inte tillförs stabila och kontinuerliga ekonomiska medel.

Undersökningsteamet rekommenderar att man vinnlägger sig om att förstå studenternas karriärval, främja entreprenörsanda och ge bättre information om programmens väg till anställning.

Undersökningsteamet hittade endast svaga relationer mellan forskningsstyrka, regionala innovationskluster och de utbildningsprogram som tillhandahålls av Karlstads universitet och rekommenderar att den nya universitetsledningen prioriterar denna fråga.

Undersökningsteamet lovordar initiativet att ena hanteringen av uppdragsutbildningar för att uppfylla behoven inom näringsliv och industri i ett bolag, men föreslår att detta arbete ges en ännu högre profil genom att Karlstads universitets professionella tjänster får en större strategisk roll i planeringen.

5. SOCIAL, KULTURELL OCH MILJÖMÄSSIG UTVECKLING

5.1. Nationell kontext

Socialdepartementet ansvarar för regeringens regelverk för den gemensamma välfärden där alla invånare har samma rättigheter oavsett skede i livet. Regelverket täcker socialförsäkringar, socialtjänster, allmän hälsa och hälsovård samt frågor som rör äldre, barn och funktionshindrade. Landstingen ansvarar för att tillgodose behovet av hälso- och sjukvård. Ansvaret för äldreomsorg, barnomsorg och tjänster för övriga behovande faller inom kommuner och landsting. Målsättningen är att minska klyftorna mellan olika samhällsgrupper samtidigt som människor ska garanteras trygghet och utvecklingsmöjligheter, samt att erbjuda arbete till fler så att de kan bidra till tillväxt och produktion.

Samhälle, kultur och miljö utgör tillsammans grunden för ett hållbart regionalt samhälle. Institutioner för högre utbildning tillsammans med övriga regionala aktörer kan spela en viktig roll i att bidra till dessa områden på många värdefulla sätt. Det kan genomföras via initiativ av studenter som är samhällsmedlemmar med kunskaper och olika bakgrunder och erfarenheter, specifika utbildnings- och forskningsprogram, specialiserad infrastruktur samt målinriktade tjänster.

5.1.1. Socialpolitik

Socialdepartementets ansvar för allmänhetens hälsa fokuserar på att förebygga sjukdomar och förbättra människors hälsa. Det inkluderar befrämjande av en hälsosam livsstil, motarbetande av droger och förebyggande av smittosamma sjukdomar. Inom hälsovården är regeringens mål att förbättra människors tillgång till medicinsk vård, tandvård, psykiatrisk vård, äldreomsorg samt läkemedel av hög kvalitet. Vård av funktionshindrade är kopplat till regelverk för mänskliga rättigheter och antidiskriminering.

5.1.2. Kulturpolitik

Statens kulturråd ansvarar för genomförandet av kulturpolitiken. Politiken syftar till att öka tillgängligheten till kultur för Sveriges invånare genom en rad olika strategier. Den främjar högkvalitativa inrättningar, t.ex. museer, gallerier, orkestrar, genom att uppmuntra deltagande och att ge finansiellt stöd till konstnärer och kulturinstitutioner. Regionerna och kommunerna delar ansvaret för att uppnå kulturmålen.

Vissa nationella kulturinstitutioner får statlig finansiering. Dessa inkluderar Kungliga Operan, Kungliga Dramatiska Teatern, Riksutställningar och Rikskonserter.

5.1.3. Miljöpolitik

1999 och 2005 fastslog den svenska regeringen riktlinjer inom 16 huvudområden för all miljörelaterad utveckling, i linje med internationella protokoll, EU-kommissionen och svensk forskning. Regeringens övergripande plan styrs av Naturvårdsverket och syftar till att åstadkomma en miljömässigt hållbar samhällsutveckling år 2020. Arbetet med de sexton miljömålen vilar på fem grundläggande principer. En miljömässigt hållbar utveckling ska:

- Främja människors hälsa.
- Värna biologisk mångfald.

- Tillvarata kulturhistoriska värden.
- Bevara ekosystemens långsiktiga produktionsförmåga.
- Trygga en god hushållning med naturresurserna.

Riksdagen preciserar alla de sexton miljömålen för landet som helhet, medan länsstyrelser och kommuner preciserar regionala och lokala mål för att uppmuntra till samhälleligt deltagande. Naturvårdsverket sprider information, genomför innovativa investeringar och andra program, stöder forskning, utför undersökningar och övervakar arbetet mot ett uppfyllande av de nationella miljömålen. Andra myndigheter, t.ex. Jordbruksverket, Skogsstyrelsen med flera, är också involverade i arbetet för att uppfylla målen.

5.2. Den regionala bilden

I *Vision 2015* för Karlstads universitet beskrivs värderingarna bland annat som: "...Vårt mål är att bidra till en socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbar utveckling av samhället" (Karlstads universitet, ej daterat, s. 1). Visionen har stöd i självvärderingen som lyfter fram ett antal specifika initiativ på det här området. Universitetet uttrycker att målet ska uppfyllas genom ett nära samarbete med det regionala samhället. Undersökningsteamet berömmar universitetet för att klart och tydligt beskriva sin vision på det här området och för att understödja den i en rad nya och planerade åtgärder.

På samhällsnivå är "*Sustainable growth in Värmland: Programme for 2004-2007*" ett regionalt ramverk som administreras av länsstyrelsen i samarbete med regionala intressenter – i synnerhet ledarskapsgruppen Region Värmland. Programmets övergripande mål är "...ökad tillväxt i Värmland som är hållbar ur ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt perspektiv. Det är den typen av utveckling vi strävar efter och hoppas uppnå med det här programmet". Programmet drar upp riktlinjer för mål inom ledarskap, humankapital, social och fysisk miljö som lockar fler människor, infrastruktur som stödjer en rörlig arbetskraft samt konkurrens inom branscher.

5.2.1. Social utveckling

Karlstads universitet bidrar till den sociala utvecklingen i Värmlandsregionen på flera sätt. De innefattar aktiviteter av studenterna själva, genomförande av forsknings- och utbildningsprogram som är inriktade på sociala nyckelområden med bredare spridning inom regionen och på andra håll, samt en rad olika engagemang i organisationer som arbetar med social utveckling.

Undersökningsteamet framhåller, grundat på självvärderingen, att universitetet självt inte erbjuder några tjänster som är direkt tillgängliga för samhället i stort. Det skulle kunna bli aktuellt i framtiden när institutionen växer och etablerar sin expertis inom forskning och utbildning. Institutioner för högre utbildning skulle, med sin forskningsexpertis, kunna tillhandahålla tjänster för social utveckling över hela Sverige, vilket i framtiden kan komma att övervägas av regeringen. Undersökningsteamet fick exempelvis veta att ett nytt sjukhus planeras i Karlstad. Universitetet ger ingen medicinsk utbildning men det kan finnas planer på att man ska involveras i en rad olika program inom paramedicin och folkhälsa, t.ex. fysioterapi, sociologi, psykologi, hälsa och motion. Detta utöver befintliga program inom sjukvård, hälsovård och medicinsk administration.

Arbetet på Centrum för tjänsteforskning är av stor betydelse för Karlstads universitet och har ett gott renommé över hela Sverige och Europa. De forskningsområden som prioriteras är tjänstehantering, kvalitet och kommunikation med betoning på kunddeltagande (se ruta 5.1.).

Box 5.1. Centrum för tjänsteforskning (CTF)

Centrum för tjänsteforskning arbetar med företag och andra för att utveckla nya modeller för tillhandahållande av tjänster i förhållande till teknik, kvalitet, organisationsutformning och nätverk, med tyngdpunkt på kunddeltagande. CTF har 45 anställda och 37 partneravdelningar. Forskare och doktorander som är involverade i CTF kommer från en rad olika discipliner, t.ex. sociologi, psykologi, teologi, företagsekonomi, naturvetenskap och IT. Genomförda nyckelprojekt har handlat om transporter, e-handel, kundvärdesystem, utveckling av kompetenskriterier för resebranschen, kundrelationer, kyrkans roll i samhället, hur stress påverkar människor i samhället samt personalhantering. Centret finansieras av KK-stiftelsen, Vinnova och enskilda företag och organisationer. Ett antal projekt genomförs i Värmlandsregionen, men en svårighet är tillgången på lokal finansiering för dessa initiativ.

Universitetet bidrar till det regionala samhället genom tjänsterna som erbjuds studenterna. Studentföreningen ger tillgång till sjuk- och hälsovård, barndaghem, religiösa tjänster och boende i viss utsträckning, vilket är brukligt i Sveriges högre utbildningssystem. Intressant är att Karlstad stad garanterar alla studenter ett lämpligt boende. Det krävs dock att studenter integreras mer i regionen genom volontärprogram, praktikplatser inom icke-statliga organisationer och att det ges bättre förutsättningar för arbete i lokala sociala organisationer. En liknande social angelägenhet för Värmlandsregionen är kopplat till andelen unga män som deltar i utbildning samt har kvalificerade och tekniska yrken. Universitetet måste i vårt kunskapssamhälle uppmuntra män att gå vidare till högre utbildningar samt kvalificerade och tekniska yrken, i synnerhet eftersom omstruktureringar i den traditionella tunga industrin som domineras av manliga arbetstagare kommer att minska antalet jobbtilfällen i framtiden.

Det kommenterades att det svenska välfärdssystemet gör att universitetsstudenter inte anstränger sig för att ge tillbaka till samhället. Universitetet driver emellertid flera utbildningsprogram som har direkt relevans för regionen. Inom exempelvis de olika hälsovårdsdisciplinerna, i synnerhet sjukvård, sociologi och socialt arbete, samt religion och teologi måste utbildningen, samhällstryggheten och kopplingen till regionala organisationer stärkas.

Det har utvecklats en ny idrottsanläggning som kommer att användas för sport- och kulturevenemang, vilket förväntas bli ett positivt bidrag till lokalsamhället. Det långa avståndet från universitetsområdet till Karlstad centrum gör dock att universitetsresurserna inte kommer att utnyttjas till fullo av lokalsamhället.

Slutligen är ledningen för Karlstads universitet involverad i ett antal socialt orienterade regionala organisationer inom områdena hälsa, samhällstjänster samt lokala och regionala myndigheter.

5.2.2. Kulturell utveckling

I varje län finns teatrar, musikinstitutioner, bibliotek och museer. Regionala och kommunala chefer för de här organisationerna har ekonomiskt ansvar för sina institutioner samt för planering och innehåll av aktiviteterna. Staten och regionerna finansierar specialiserade konsulter inom dans, bildkonst och design i syfte att främja aktiviteter inom dessa områden.

I Sveriges 290 kommuner finns även kulturinstitutioner som helt eller delvis finansieras av skattemedel, t.ex. allmänna bibliotek, konstmuseer och, i vissa fall, kommunala musik- och konstskolor för barn och ungdomar. Staten finansierar även vissa projekt och specialutredningar.

Andra verk som ansvarar för att uppfylla det nationella kulturmålet innefattar Konstnärsnämnden som stödjer verksamma konstnärers arbete, Kungliga biblioteket, Riksarkivet, Riksantikvarieämbetet som ansvarar för kulturarv och kulturmiljö, Rikskonserter som organiserar konserter med klassisk musik, folkmusik och jazz, Svenska Filminstitutet samt Statens konstråd.

Värmlandsregionen har ett stort kulturellt utbud i samhället. Värmlands museum, Värmlandsteatern, Värmlandsoperan, Dans i Värmland och Karlstad Symfoniorkester är några av de

institutioner som bedriver kultur. Dessutom anordnas flera viktiga festivaler och konserter, t.ex. den fyra dagar långa Wermland Classic Festival, samt Kulturfrukost varje månad där kulturarbetare och andra träffas för att diskutera regionala kulturella frågor.

Universitetet har som målsättning att, med hjälp av Skapande centrum och Musikhögskolan Ingesund, stärka studenternas kulturkunskaper. Skapande centrum har ett nära samarbete med museet och Dans i Värmland och arbetar med många av universitetets utbildningsprogram inom kultur, design, media, film och drama. Två forskningsområden har etablerats inom Skapande centrum – berättandet och berättelsen som meningskapare och tolkning samt minnets betydelse för skapandet av vår gemensamma identitet, kultur och historia.

Musikskolan Ingesund har 140 heltidsstudenter och ligger i Arvika, 80 km väster om Karlstad. Skolan integrerades med Karlstads universitet 2002 och utbildar musklärare. Det ges även en kurs i musikterapi för terapeuter som arbetar med förståndshandikappade i skolor, på sjukhus och inom andra centra. Det finns också utbildningsprogram i ljus- och ljudteknik och studioproduktion för musikindustrin. Skolan samarbetar med Karlstad Symfoniorkester och ger examenskonserter och föreställningar vid årliga festivaler. Dessutom anses skolan viktig för värmländsk folkmusik. Det är dock olyckligt att majoriteten av studenterna lämnar regionen efter examen. Medan Arvika är känt för sin konst och turism tar inte skolan och dess musik så stor plats och verkar inte engagera Arvikaborna.

Universitetets kör intar en viktig plats inom svensk och värmländsk tradition och deltar vid många högtider, t.ex. lucia och påsk, och andra helgdagar.

5.2.3. Miljömässig utveckling

Självutvärderingen är relativt kortfattad på det här området, men antyder att universitetet har planer avseende energikonsumtion, växthusgasutsläpp och att minska sopmängden genom återvinning. Universitetets nya biblioteksbyggnad, exempelvis, ska vara konstruerad med en energisparande utformning.

Universitetet har nyligen kommit med en ny miljöpolicy som syftar till att göra stegvisa förbättringar avseende universitetsområdets påverkan på miljön. År 2003 skapades ett program för ett hållbart resande för att minska andelen personal och studenter som använder motorfordon och uppmuntra användandet av kollektivtrafik och cykel till universitetsområdet. Kommunen subventionerar en busslinje från centrum till universitet för att bidra till att uppfylla målsättningen. Det har införts ett program för sopminimering för att främja källsortering bland personal och studenter. För närvarande hämtas de sorterade sopsorna på universitetsområdet.

Det finns flera utbildningsprogram som fokuserar på miljömässig hållbarhet och det är nödvändigt att införliva dem i initiativ för regional hållbarhet genom praktikplatser och andra kopplingar. MiljöFoCuS (Miljöforskningscentrum Skog och Samhälle) och CERUT (Centrum för forskning om regional utveckling) genomför undersökningar som involverar dessa miljömål och hur de bidrar till samhället. Undersökningsteamet fick dock ingen information om viktiga initiativ där dessa kopplingar genomförts.

5.3. Trender och iakttagelser

Utbildningsinstanser kan stå för viktiga bidrag till en bredare och mer långsiktig social, kulturell och miljömässig utveckling som stärker och bibehåller regionens ekonomiska utveckling. Värmland har fått en god start med tanke på den korta tid som Karlstads universitet har funnits. Det finns emellertid fortfarande mycket som kan göras för att stärka universitetets egna och regionala mål, för att sedan statuera exempel för andra universitet och regioner i Sverige.

Universitetet spelar en viktig roll för kulturens utveckling i Värmlandsregionen. Det sker genom kulturella anläggningar och aktiviteter på universitetsområdet som är tillgängliga för allmänheten, ett antal specialiserade program som har positiva sidoeffekter för samhället och engagemang från universitetet – föreläsningar öppna för allmänheten, workshops, förevisningar, seminarier samt stöd från universitetspersonal för viktiga kulturaktiviteter. Studenterna själva, i synnerhet internationella studenter, stimulerar den kulturella utvecklingen på regional nivå. Universitetet verkar för estetiska, konstnärliga och kulturella former. En utveckling av kulturen i samhället är ett sätt att stärka regionens humankapital och samhällsbyggande genom social sammanhållning.

Undersökningsteamet noterar universitetets mål att bli ett av Europas mest aktiva universitet avseende samarbete med samhället i regionen, och lovordar ansträngningarna att på ett så tidigt stadium skapa en större integration mellan utbildningsprogram och samhällsliga behov. Det finns dock fortfarande mycket kvar att göra.

Undersökningsteamet uppmärksammade att kulturledningen i Värmland bekymrar sig över att man inte, förutom när det gäller sport, lyckas uppmuntra kulturintresset hos unga människor på en bredare front, och att universitetet skulle kunna bidra mer till detta genom kulturfrämjande program med bättre genomslagskraft i samhället. Det noterades exempelvis att Musikskolan Ingesund inte är så engagerad i Värmlands kulturliv. Detta kan delvis förklaras med att skolan ligger 80 km bort, i Arvika och att den endast har haft en roll inom Karlstads universitet en kort tid, men det kändes som att mycket mer skulle kunna göras avseende praktikplatser, föreställningar och engagemang i festivaler än vad som har varit fallet så här långt. Då det inte fanns några spänningar mellan universitetet och samhället upplevdes generellt att mer kunde göras. Man upplevde att genomsnittsåldern för besökare av kulturevenemang i Värmland är för hög, vilket generellt orsakar ett minskat stöd, och att unga människor måste lockas ut från barer och klubbar för att både uttrycka sina egna kulturella färdigheter i större utsträckning och ta del av det traditionella värmländska kulturutbudet.

Institutioner för högre utbildning kan bidra till en miljömässigt hållbar utveckling i sina regioner genom att: (a) utgöra en källa med regional expertis genom forskning och förevisningar (b) verka som *animateurs*, genom att sammanföra olika regionala aktörer med nyckelelement i hållbarhetsprocessen (c) skapa humankapital i regionen genom läroplaner och utbildningsprogram inom områden kopplat till hållbar utveckling och (d) utgöra en bra förebild genom den egna hanteringen och utvecklingen på universitetsområdet, t.ex. strategisk planering, byggnadsdesign, sopminskning och effektiviserad vatten- och energianvändning.

Undersökningsteamet lovordar universitetet för den kommande fokuseringen på hållbarhetsmål inom universitetet. Men trots detta menar teamet att det ännu inte uppvisar det starka ledarskap som institutioner för högre utbildning kan utgöra för att främja miljömässig hållbarhet.

5.4. Rekommendationer

Undersökningsteamet rekommenderar en bredare ansats för integration genom fler lokala praktikplatser och yrkesplanering för studenter i samhällsorienterade utbildningsprogram. Vidare bör forskningsresultat på tjänsteområdet spridas på ett sådant sätt att de kan tillgodogöras i praktiken

inom den sociala tjänstesektorn i regionen och volontärarbete bör uppmuntras mer aktivt för att studenter ska få närmare kontakt med det regionala samhället. Detta är i linje med Högskoleverkets rapport "Higher Education and Co-operation with the Surrounding Community".

Undersökningsteamet rekommenderar att universitetet granskar sina utbildningsprogram på kulturområdet i syfte att stärka kopplingen till regionala kulturella institutioner och organisationer.

Undersökningsteamet rekommenderar att det formuleras en omfattande och detaljerad miljöstrategi för ett grönt campus, som omfattar hållbara miljöprinciper relaterade till alla funktioner på universitetet. Genom att implementera en sådan strategi skapas möjligheter att samarbeta inom regionen med lokala myndigheter och företag som arbetar med att lösa miljöproblem, t.ex. vattenkvalitet, luftkvalitet och minskning av avfall.

Undersökningsteamet rekommenderar ett större samråd mellan universitetets ledning och sammanställare av utbildningsprogram avseende sociala, kulturella och miljömässiga frågor, i samarbete med lämpliga samhällsorganisationer. Det ger en naturlig grund för nya samarbetsinitiativ kring sociala, kulturella och miljömässiga frågor, vilket stärker kopplingen mellan expertis och utbildningsprogram inom universitetet och det regionala samhället i stort.

6. HUVUDFRÅGOR

6.1. Nationell kontext

Behovet av att regeringsdepartementen levererar meddelanden och implementerar en konsekvent politik är ett återkommande tema i sådana här rapporter. Samverkan mellan olika organisatoriska enheter, s.k. *joined-up government*, är en lovvärd målsättning, men verkligheten är sådan att olika valkretsar kan ha helt olika och ibland motstridiga föresatser. Det kan vara omöjligt att uppfylla alla vid samma tidpunkt. Fältet regional utveckling är särskilt problematiskt. Politiska mål, t.ex. nationellt likvärdiga utbildningsprogram och rättvis tillgång till utbildning, kan leda till att implementeringstrategierna inte stämmer överens med den regionala kontexten. Åtgärder som syftar till att korrigera eller minska skillnader mellan regioner kan eftersträva en enhetlighet som inte är vad regionen själv önskar.

Undersökningsteamet hade endast begränsad tid med nationella myndigheter och regeringsdepartement. Genom utbildningsdepartementet fick teamet en tydlig uppfattning om att när det nationella ramverket med bestämmelser, finansiering och lagstiftning genomförts, prioriterar man inte att påverka, eller ens övervaka, hur regionerna och "egna" institutioner samarbetar inriktat på regionala frågor.

6.1.1. Innovationspolitik

En öppen innovationspolitik är en relativt ny företeelse i Sverige. Under större delen av 1900-talets senare hälft vilade Sveriges ekonomiska styrka på ett litet antal stora tillverkningsföretag. Med globaliseringen har ägarskapet för flera företag flyttat utanför Sveriges gränser, vilket har minskat både deras inflytande över policyutvecklingen och det nationella inflytandet över deras strategier. Trots att många företag är välmående har rationalisering och teknisk utveckling lett till ökad arbetslöshet.

Regional utvecklingspolitik har tidigare fokuserat på glesbygd och utjämning av obalanser mellan regioner. Under senare år har istället utvecklingen av kluster som utnyttjar regionala komparativa fördelar uppmuntrats från nationell nivå. Med en ökad förståelse av hur triple helix-modellen fungerar (samspel mellan forskning, politik och näringsliv) har man börjat titta på de tre sektorerna tillsammans och riktat uppmärksamhet mot behovet av forskning och utveckling i kunskapsintensiva branscher. Nätverk anses få en allt viktigare roll i stimuleringen av "öppen innovation".

Trots detta återstår utrymme för att ytterligare ta tillvara styrkor i Värmlandsregionen. Regeringens roll i Värmland har i första hand förmedlats via Vinnova, som fattade det djärva beslutet att tilldela långsiktig finansiering för VINN Excellence Centre angående allmänna transporter till ett nyetablerat universitet, ett beslut som uppenbarligen väckte häpnad.

Andra organisationer och instanser på nationell nivå, inklusive Innovationsbron, KK-stiftelsen och NUTEK, bidrar alla till Värmlands utveckling på många sätt och granskningen efter neddragandet av försvaret har identifierat ytterligare specifika initiativ. Undersökningsteamet upplever att gemensamma ansträngningar brister i fokus och tydlighet.

Undersökningsteamet rekommenderar att regeringen, via landshövdingen, snabbt granskar effekterna av de olika initiativen för främjandet av regional utveckling och innovation i Värmland, i syfte att identifiera möjligheter för ytterligare insatser.

6.1.2. Ökad finansiering till högre utbildning

Finansieringsbasen för högre utbildning i Sverige har blivit allt mer diversifierad, trots att det skett i mindre utsträckning än i vissa andra länder. Det krävs att universiteten får ett större medvetande om kostnaderna för tjänsterna som de tillhandhåller och kapacitet för nödvändig finansiering för en ekonomisk hållbarhet. Regeringen kan hjälpa till att uppnå detta genom att kräva tydlig rapportering av utgifter och klart redogöra för vad finansieringen ska syfta till. Det är endast nyligen som samverkan med regionen har identifierats som ett separat ansvar för Sveriges universitet, och även om forsknings- och innovationsfinansieringen har omorganiserats har ingen specifik finansiering kopplats till samverkan med regionen. Det ger dubbla budskap till institutioner för högre utbildning och det finns en risk att de försöker uppfylla sitt ansvar men att de inte kan ge personalen lämpliga incitament att genomföra det.

Undersökningsteamet rekommenderar att Utbildningsdepartementet granskar tillämpningen och effekterna av aktiviteter i den tredje uppgifter sedan tillägget till högskolelagen från 1997, som säger att "samverkan med det omgivande samhället" är en lagstadgad skyldighet.

6.2. Den regionala bilden

Det är aldrig enkelt att fatta beslut i en komplex miljö med många dynamiska och okända faktorer. Det finns inga rätta svar och möjligheter kan gå förlorade om beslut drar ut på tiden. Det tar lång tid att nå konsensus och det kan vara bättre att agera kortsiktigt snarare än att vänta tills allt har blivit tydligt och klart. Värmland befinner sig inte i kris, men det finns några varningstecken.

6.2.1. Yttre påtryckningar

Vi har sett hur Värmlandsregionen – liksom många andra – måste hantera en snabb globalisering av några av sina nyckelindustrier. Samtidigt som man bevarar sysselsättningen inom skogs- och stålrelaterade sektorer, har en del jobbtilfällen försvunnit utomlands och få större företag ägs lokalt. Internationella företag har rationaliserat produktionen och trots att avkastningen ökar har det lett till färre arbetstillfällen. Man har börjat fokusera på högkvalitativa specialiserade produkter.

Internationaliseringen har vidgat vyerna och referensramarna för regionen så att man nu inte bara ser till närliggande regioner inom Sverige, utan även Norge, den nordiska triangeln och EU. Vissa av dessa förbindelser är samverkande men det finns även en växande konkurrens mellan regioner och länder.

Den förändrade maktstrukturen mellan regioner i Sverige är en ytterligare orsak till osäkerhet. Det öppnar möjligheter för nya allianser men kan dra uppmärksamheten från strategiska frågor till interna politiska frågor.

6.2.2. Stärka den regionala plattformen

Undersökningsteamet fick en klar uppfattning om att Värmland fortfarande eftersträvar en delad regional vision och ambition, vilket är en nödvändig förutsättning för att kunna utveckla lämpliga riktlinjer som leder dit. Samtidigt som många framsteg har gjorts, särskilt processen som ledde till det regionala tillväxtprogrammet "Sustainable Growth in Värmland", måste framtida planering vara mer orienterad mot specifika prioriteringar och ha en tydlig handlingsplan baserad på en struktur för samverkan och genomförande.

Värmland behöver en plattform för analys av externa trender (och kopplade hot och möjligheter) som är starkare än det som nu finns till förfogande t.ex. i Partnership Värmland. Grundat på för oss tillgängliga bevis skulle det innebära starkare ledarskap och att det utformas en särskild mekanism för dialog och initiativ för samverkan och genomförande.

Undersökningsteamet föreslår att regionen fokuserar mer än vad som tidigare gjorts på vilka regionala kluster som är viktiga för dess utveckling. Den fortsatta utvecklingen av samverkande aktiviteter och investeringar inom dessa kluster i synnerhet, är av central vikt. Det är angeläget att påbörja detta och en tidsgräns skulle kunna sättas till ett år.

Ett ansvarsområde för en sådan mekanism skulle vara att utveckla en effektivare kommunikations- och lobbystrategi avseende beslutsfattande i Stockholm. Det råder brist på riskkapital i regionen och därför rekommenderar undersökningsteamet att en regionalt ägd riskkapitalfond upprättas. Och i den här nya kontexten finns en starkare roll för universitetet som kan hjälpa till genom att utveckla den regionala agendan för framtiden. Det bör vara ämnet för ett kontrakt mellan regionen och Karlstads universitet och kontraktet måste upprättas regionalt och lokalt samt stöttas nationellt.

I många aktivitetsfärer är jämförelse med andra en värdefull väg mot självinsikt och förbättring. Värmland har genom sin medverkan i det här projektet visat att man är medveten om detta och de förbättrade internationella riktlinjerna skulle vara ytterligare ett steg framåt.

6.2.3. Uppgradering av den regionala infrastrukturen

Även om frågan om infrastruktur faller utanför vårt ansvarsområde, är det tydligt att här finns problem som måste bemötas. Karlstad är bra beläget mellan Oslo, Köpenhamn och Stockholm, men kopplingarna till alla tre platserna kan förbättras. Karlstads flygplats utgör en viktig länk till Stockholm och Köpenhamn och är grundläggande för företag och näringsliv. Men flygen går sällan och kostnaderna är höga och det är inte heller den enda flygplatsen i regionen. Dess ägarskap och utveckling måste lösas. Vägar och järnvägar är också viktiga men Värmland kan endast dra nytta av dem om restiderna blir kortare och avgångarna blir fler.

6.3. Universitetets framtid

Det är värt att i den här bredare kontexten återigen betona vikten av att universitet fokuserar på att identifiera och utveckla sina specifika styrkor för att skapa en nationell och global profil. Det är endast på det sättet som de kan hoppas på en strategisk tillväxt i den allt större konkurrensen på den globala marknaden för högre utbildning. Detta i sin tur gör det möjligt för universiteten att stödja regionens ekonomiska, sociala och kulturella utveckling på det mest effektiva sättet.

Själva existensen av Karlstads universitet vittnar om flera trender inom den högre utbildningen – etablerandet av institutioner med ett specifikt, men inte enbart, regionalt uppdrag; den ökande andelen unga människor som deltar i tertiär utbildning; och den växande statusen för avancerade yrkesutbildningar. Universitetet befinner sig i en kontext av många olika discipliner med tillhörande forskning och innovation, följt av specialisering och fragmentering. Som ung institution står man inför de svårigheter som alla nya deltagare möter i utvecklingen av en stark forskningskultur, men är flexiblere än äldre och större institutioner när det gäller att svara på behovet av många discipliner.

6.3.1. Fokuserad forskningsportfölj

Karlstads universitet har en historia av starka regionala band och tar initiativ för att stärka och utveckla dem. Många studenter tar dock det omgivande samhället för givet. De fokuserar absolut mindre på det samhälleliga engagemanget än på sina egna studieresultat och karriärer.

Som det enda lokala universitetet behöver Karlstad kanske inte sälja in sig till den naturliga kundbasen i Värmland och, eftersom det är en institution som lockar studenter från hela Sverige, fokuserar

det på sina kvaliteter som universitet och regionens sevärdheter och nöjen. Men ingen institution är immun mot konkurrensen om kompetenta forskare, lärare och studenter. Efter femtio års framväxt tätar konkurrensen alltmer mellan universiteten. Den globala rangordningen har gjort att media fokuserar på uppmärksammade styrkor och tillkortakommanden. Frågor som rör kritisk massa och strategiska förbindelser kommer ofta upp på agendan.

Karlstads universitet har utvecklat en uppsättning viktiga, relevanta och ofta högkvalitativa forskningscentrum och forskningsprogram. Denna utveckling har skett över kort tid. Centrum och program är dock fortfarande enheter som är avskilda från varandra. Det är angeläget för universitetet som institution att fokusera och prioritera sina forskningsaktiviteter och att utveckla en strategi som återspeglar dess styrkor, ambitioner och sammanhang.

Karlstads universitet bör se till strategier som stärker positionen för dess forskningscentrum. Ett universitet med den profil som Karlstad har kan inte förvänta sig att vara starkt på alla områden. Det skulle vara tänkbart att fokusera på fem forskningsdiscipliner och att relatera dem till specifika områden för regional utveckling. Initiativ som kräver finansiellt stöd bör kunna placeras in i följande matris:

Tabell 6.1. **Forskning-näringsliv**

	Skogsindustri/paketering	Kultur/turism/events	Stål	En till
Informationsteknologi				
Företagande				
Konsumentfokus				
Genus				
En till				

Undersökningsteamet rekommenderar att Karlstads universitet ska utveckla och tillämpa specifika kriterier för att stödja och gynna forskning. Dessa skulle kunna inkludera:

- *Forskningsgruppens internationella rykte.*
- *Aktivitetens relevans för regionen.*
- *Forskningsgruppens kritiska massa.*
- *Potentialen för externa forskningspengar.*

Matrisen ovan ska inte tolkas som uteslutande. Det kommer alltid att finnas fullgoda program som inte helt och hållet passar in. Men dessa kommer att vara undantag, som en medlem i undersökningsteamet uttryckte det. Det måste finnas lite utrymme kvar så att blommor kan växa.

Enligt undersökningsteamet vilar en framgång med den här metoden på två förutsättningar: universitetet kommer att behöva anpassa den interna resursallokeringsmodellen så att den stimulerar prioriterade områden, och strategiska allianser måste skapas med andra universitet och organisationer inom de forskningsområden som valts.

6.3.2. En kraftfull innovationsstrategi

Karlstads universitet har en stark och välutvecklad uppsättning byggnader och mekanismer relaterade till innovation men det finns fortfarande utrymme att göra mer. På samma sätt som regionen måste universitetet skapa en delad vision om hur dess styrkor och prioriteringar ska se ut och sedan fokusera på att uppnå det. Forskningsinitiativ måste kopplas till prioriterade områden. Initiativ som exempelvis utvecklandet av en öppen specialiserad testanläggning och plattform är lovande.

Regionen kommer att främjas mer om universitetet kan förse den med de kunskaper och människor som kan få den att växa och vara en grogrund för nytt företagande. Framgång måste

mätas mer i termer av hållbar tillväxt av företag och inte bara i antalet spinoff-effekter som universitet ger upphov till. En av våra intervjupersoner beskrev det med att det är till större hjälp att lära människor att fiska än att köpa fisk åt dem.

Universitetet har utvecklat en effektiv uppsättning mekanismer för teknologiöverföring och samverkan med det regionala näringslivet. Undersökningsteamet upplevde att tidsramarna för projekten ibland kunde vara för restriktiva. I vissa fall bör en snabb utveckling uppmuntras men de tolv månader som erbjuds i Drivhuset räcker inte och det fanns inte möjlighet att granska den här policyn.

Undersökningsteamet föreslår att utförandet ytterligare kan förbättras om en s.k. "one-stop shop" för externa forskare på Karlstad Universitet kan tas fram.

Syftet skulle inte nödvändigtvis vara att få snabba svar, utan tillgången till en plats i en lärorik miljö där frågor är välkomna och små och medelstora företag kan hitta lösningar på sina problem. Det krävs intensivare ansträngningar för att kommunicera med den här sektorn: människor behöver regelbundet få höra talas om dem.

6.3.3. Fokus och samverkan i undervisning och lärande

Inom fältet undervisning och lärande finns tre målsättningar:

- Strävan mot en bred kompetenshöjande strategi för regionen.
- Ökad tertiär kunskap i regionen och större åtkomlighet för underrepresenterade grupper.
- Uppfyllande av behoven för den regionala arbetsmarknaden.

Om dessa mål ska kunna uppfyllas krävs också en fokusering och koppling mellan alla grenar inom universitetet. Undervisningen – särskilt på masternivå – måste ge uttryck åt styrkor på forskningsområdet (t.ex. CTF). Reformerna kopplade till Bologna-processen ger goda möjligheter i det avseendet.

Undersökningsteamet rekommenderar att Karlstads universitet ger service till Värmland, till en liten kostnad för universitetet, genom att ta ansvar för att råda studenter om kurser som Karlstads universitet inte erbjuder. Om andra universitet tar efter skulle det resultera i än bättre service för hela landet. Det är nödvändigt att främja utbildning för entreprenörskap i modulform för en mycket större andel studenter. Praktikplatser skulle kunna skapas. Mer uppmärksamhet skulle riktas mot att uppgradera och behålla utbildningsnivån hos arbetskraften eftersom den blir alltmer specialiserad. Inriktad utbildning skulle kunna bidra stort i det hänseendet.

6.3.4. Ytterligare utveckling av lednings- och hanteringsstrukturen

Universitetet behöver hitta eller skapa, och sedan skydda och utveckla, sin nisch inom ett brett och diversifierat högre utbildningssystem, som i grunden är nationellt men som i ökande utsträckning har en global räckvidd. Det kommer innebära en sofistikerad ansats till "konkurrens" mellan samförstånd och allianser med andra svenska och internationella institutioner.

Företagsledares engagemang i hur universitetet styrs ger en positiv effekt i att det skapas starka nätverk utanför institutionen. Principen kan sträcka sig över nationella gränser. Vi vet att Sveriges lagstiftning inte tillåter inkludering av icke-svenskar i universitetsstyrelsen. Erfarenheten visar att ett internationellt perspektiv kan vara ett mycket bra verktyg för en institution som strävar efter en utveckling av sin profil. Rektorn för Karlstads universitet är faktiskt själv medlem i institutionsstyrelser i Danmark och Norge.

Högre utbildningsinstitutioner och deras personal kan på många sätt bidra till utvecklingen av regionen och Karlstads universitet har varit effektivt på flera områden. Det verkar dock inte som att de genom rekryteringspolicy och marknadsföring placeras i ett bättre läge för att gynnas av sådana bidrag.

Institutionens många uppdrag gör det svårare att utveckla tydliga kommunikationsstrategier. Trots det är det nödvändigt att Karlstads universitet, liksom alla sådana institutioner, utvecklar sin image och det behövs en kommunikationsstrategi som tydligt uttrycker universitetets vision och uppdrag samt framhåller institutionens roll för regional utveckling.

Vid tidpunkten för vårt besök började implementeringen av en långtgående omorganisering av universitetets interna organisation. Vicerektorer som utses av rektorn skulle arbeta tillsammans med dekaner som väljs av fakulteterna. Dekanerna hade valts och vicerektorerna hade utnämnts, men arbetsrelationerna fortsatte att vara förutsägbara och upplevda. Det var inte helt klart för undersökningsteamet hur den nya organisationen skulle påverka institutionens kapacitet att relatera till och engagera sig i Värmlandsregionen – positivt, negativt eller inte alls.

Vi oroade oss på en mer generell nivå för att ansvarsfördelningen mellan dekaner och vicerektorer skulle kunna bli kontraproduktiv. När allt fungerar väl skulle dekaner och vicerektorer kunna arbeta i synergi för utvecklingen av institutionen, men i tider med svårigheter och oenigheter skulle bristen på en tydlig ansvarsfördelning kunna leda till konflikt dem emellan.

Trots att det föll lite utanför vårt ansvarsområde, frågade vi i undersökningsteamet oss själva hur stor räckvidd en expansion av Karlstads universitet har. Det har stadigt vuxit och det finns definitivt utrymme för att öka deltagandet av unga män, men taket kanske snart är nått?

Tillväxt i isolering är kanske inte tillräckligt och kopplingar till andra universitet bör undersökas. Karlstad är traditionellt kopplat till Göteborgs universitet vilket återspeglas i regionens kontakter med staden. Skulle ett mer strategiskt förhållande med Göteborg ge Karlstads universitet den kritiska massa som är nödvändig för att konkurrera inom högre utbildningar?

7. ÖVERSIKT ÖVER REKOMMENDATIONER

I det här avslutande kapitlet samlar vi rekommendationerna från tidigare kapitel. Det är inte en sammanfattning och ska därför inte läsas separat från resonemangen i rapporten.

7.1. Rekommendationer för policy för nationell högre utbildning

Undersökningsteamet rekommenderar att utbildningsdepartementet granskar praktiken av aktiviteter i den tredje uppgiften och dess påverkan efter ändringen i högskolelagen 1997 som gjorde "samverkan med det omgivande samhället" lagstadgat.

Undersökningsteamet rekommenderar att regeringen genom Länsstyrelsen snarast granskar inverkan på olika initiativ för att främja regional utveckling och innovation i Värmland, med fokus på att identifiera möjligheter för fortsatt stöd.

7.2. Rekommendationer för Värmlandsregionen

Undersökningsteamet rekommenderar att politiker och näringsliv i Värmland fördubblar sina ansträngningar att skapa en process i vilken de kan diskutera frågor om regionens ekonomiska och politiska framtid och fatta de beslut som krävs för att säkra regionens framtida utveckling.

Därutöver föreslår utvecklingsteamet att regionen fokuserar mer än tidigare på vilka regionala kluster som är centrala för regionens utveckling. Vidareutveckling av gemensamma aktiviteter och investeringar i de här klustren är särskilt viktiga. Den här frågan kräver brådskande hantering och en tidsgräns skulle kunna sättas till ett år.

Vad gäller bristen på riskkapital i regionen rekommenderar undersökningsteamet att en regionalt ägd riskkapitalfond upprättas. Och i den här nya kontexten finns en starkare roll för universitetet som kan hjälpa till genom att utveckla den regionala agendan för framtiden. Det bör vara ämnet för ett kontrakt mellan regionen och Karlstads universitet och kontraktet måste upprättas regionalt och lokalt samt stötts nationellt.

Vad gäller forskning och innovation i Värmlandsregionen rekommenderar undersökningsteamet att:

- Regionala strukturer för att stötta innovation stärks genom vidareutveckling av de regionala företagsklustren.
- Karlstads universitet genom egen forskningsstrategi skapar starkare relationer med dessa regionala kluster; det ska lägga mer fokus på forskningsportföljen samt försöka uppnå nationella och t.o.m. internationella nivåer i de fält som är i fokus för regionens företagskluster.
- Kopplingen mellan regionala kluster och den nationella policyn måste stärkas. De olika regionala styrande myndigheterna måste fördjupa sitt samarbete och skapa en effektivt koordinerad mekanism för att översätta resultaten av prioriteringsprocessen till en mer effektiv implementeringsstrategi.
- För att uppnå ovanstående ska regionala styrande myndigheter upprätthålla och utveckla kanaler för kommunikation (och effektiv lobbying) till nationell socioekonomisk policyutveckling och beslutsfattande.

Undersökningsteamet rekommenderar därför att den nya politiska strukturen ska utvecklas med

dessa mål i sikte.

I fråga om undervisning och lärande i Värmland förstår undersökningsteamet att ingrodda attityder mot deltagande i tertiär utbildning inte kan utrotas snabbt, men anser det vara oroande att skillnaderna mellan män och kvinnor samt mellan stad och landsbygd ökar. Undersökningsteamet rekommenderar att regionen, med stöd av universitetet, brådskan de här frågorna.

7.3. Rekommendationer för Karlstads universitet

Undersökningsteamet rekommenderar att Karlstads universitet utvecklar och tillämpar särskilda kriterier för stöd och utveckling av forskning. Det kan inbegripa:

- Forskargruppens internationella rykte.
- Aktivitetens relevans för regionen.
- Forskargruppens kritiska massa.
- Potentialen för externa forskningspengar.

Undersökningsteamet rekommenderar också att utförandet ytterligare kan förbättras om en s.k. "one-stop shop" för externa forskare på Karlstads universitet kan tas fram.

Även om undersökningsteamet uttrycker sin erkänsla för de ansträngningar som gjorts vid Karlstads universitet för att öka andelen lärare med doktorsgrad, rekommenderar vi att universitetet försöker identifiera sätt att värdesätta och belöna personal som har ett regionalt engagemang i sin undervisning och service. Det krävs ordentliga signaler så att inte energi läggs på andra områden.

Undersökningsteamet imponerades av omfånget och energin hos de innovativa, responsiva och professionellt inriktade utbildnings- och stödprogram och initiativ som presenterades för dem. Flera av dessa är helt nya och har EU-stöd. Om inte mer beständig finansiering kan tas fram riskerar dock vissa initiativ och program att försvinna.

Undersökningsteamet rekommenderar att ansträngningar görs för att förstå studenternas karriärsval för att främja entreprenörskap samt att bättre information ges om utbildningars relevans för anställning.

Undersökningsteamet fann bara svaga samband mellan forskningsstyrka, kluster av innovation i regionen och de utbildningsprogram som ges av Karlstads universitet och rekommenderar att den nya ledningen prioriterar den här frågan.

Undersökningsteamet berömmar initiativet att ena ledningen av uppdragsutbildningar för att möta särskilda behov från näringsliv och industri, men föreslår att det arbetet får en ännu tydligare profil genom att Karlstad universitets professionella tjänster ges en större strategisk roll i planeringen av åtgärder.

Undersökningsteamet rekommenderar att Karlstads universitet ger service till Värmland, till en liten kostnad för universitetet, genom att ta ansvar för att råda studenter om kurser som Karlstads universitet inte erbjuder.

Vad gäller social, kulturell och miljömässig utveckling av Värmlandsregionen rekommenderar undersökningsteamet att integreringen hanteras på ett bredare sätt genom att mer lokal praktik och karriärplanering för studenter på samhällsorienterade utbildningar tillhandahålls, att forskningsresultat sprids ut i tjänsteområden på ett sådant sätt att de blir praktiskt användbara för regionens tjänsteleverantörer samt att studenter aktivt stöds i att utföra volontärt arbete vilket kan knyta studenterna närmare det regionala samhället. Detta är i överensstämmelse med Högskoleverkets rapport *Higher Education and Co-operation with the Surrounding Community*.

Undersökningsteamet rekommenderar att universitetet går igenom sina olika kulturutbildningar med fokus på att stärka kopplingen med regionala kulturinstitutioner och organisationer.

Undersökningsteamet rekommenderar att det formuleras en omfattande och detaljerad strategi för ett grönt campus som omfattar hållbara miljöprinciper relaterade till alla funktioner inom universitet. Om en sådan strategi implementeras medför det många möjligheter att arbeta med regionen, med lokala myndigheter och företag som arbetar med att lösa miljöfrågor som kvalitet på vatten och luft, samt minskning av avfall.

Undersökningsteamet rekommenderar att universitetsledningen och utbildningsansvariga inom sociala, kulturella och miljörelaterade ämnen konsulterar passande samhällsorganisationer i högre grad. Det bör naturligtvis leda till att nya partnerskapsinitiativ etableras, som stärker kopplingen mellan social, kulturell och miljörelaterad expertis och utbildningar inom universitetet och parter i det större regionala området.